

Když jsme se v roce 2006 vrátili z putování po Indii, shodli jsme se, že se do téhle úžasné země ještě určitě vrátíme. Uběhlo necelých pět let a stalo se. Nebylo to ale ono příslovečné vstoupení do stejné řeky, protože tentokrát se naším cílem stal především nejsevernější cíp Indie – konkrétně himálajské oblasti Ladak, Lahaul a Spiti Valley, které mají blíže spíš k Tibetu než Indii jako takové. Až druhá část cesty se pak měla odehrávat v místech, na která minule nezbyl čas – McLeod Ganj (sídlo dalajlámy a tibetské exilové vlády) a Amritsar, město se zlatým chrámem Sikhů.

Také složení výpravy doznalo změny. Naše drahá Vety místo cesty plánovala svou svatbu, a tak ji zastoupila poprvé Eva. Letenky do Dillí jsme měli zařízené už od podzimu, v únoru jsme k nim přikoupili ještě přelet z Dillí do Lehu. Nebudu zastírat, že jsme z téhle výpravy měli trochu obavy. Její podstatná část se totiž měla odehrávat ve vysoké nadmořské výšce (přece jen už se jedná o Himálaj) a je vždy velká loterie, co to s kým udělá. Vzhledem k tomu, že mužskou část osazenstva tvořili kardiak a astmatik, nebyly vyhlídky zcela bezstarostné. Nicméně po Ladaku jsem toužil už několik let a čím dřív se tímto směrem vydáme, tím líp bychom měli vše zvládat.

Den 1 | sobota 2. července

Praha > Dillí

Z Prahy odlétáme v 11:50 se společností Turkish Airlines, tedy přes Istanbul. Turci vyhráli ocenění Nejlepší evropské aerolinky a také Nejlepší catering v ekonomické třídě, takže jsme byli zvědaví, zda zaslouženě. Na obou letech jsme dostali předem meničko s výběrem dvou jídel a ohledně stravy jsme nemohli nic namítat. Víno bylo výborné a dokonce ani ginem na nás nešetřili – když mi letuška nalévala základ mého oblíbeného nápoje DŽDŽ (= gin s džusem), nevěřil jsem svým očím. Hladina ginu se blížila polovině kelímku, což jsem komentoval slovy „Quite strong.“ (celkem silné), načež si mě stewardka jen změřila těžko vysvětlitelným pohledem a během mžiku polovinu dokončila. Z letadla, které nás během pěti a půl hodiny dopravilo z Istanbulu do Dillí, jsme byli nadšení. Zářilo a vonělo novotou, sedačky byly potaženy příjemným tyrkysovým čalouněním, každý jsme měli svou obrazovku nabízející přehršel zábavy – desítky filmů, dokumentů a seriálů, spousta hudebních alb, hry, informace o letu... V ekonomické třídě to zase až tak obvyklé není. Navíc jsme si díky online odbavení zabrali výborná místa v zadní části letadla. Let proběhl naprosto hladce a po třetí hodině ranní už dosedáme na ranvej v Dillí.

Původně jsme měli v Dillí přečkat prostřednictvím couchsurfingu (internetová komunita, která si vzájemně poskytuje nocleh zdarma po celém světě), ale nakonec nám naše kamarádka Gábina nabídla možnost noclehu u své známé, která v Dillí momentálně bydlí. Je totiž zástupkyní českého velvyslance v Indii. A taková nabídka se samozřejmě neodmítá! Andrea, jak se naše hostitelka jmenuje, nám dokonce slíbila zařídit odvoz z letiště na ambasádu. Těšili jsme se tedy, jak si taky konečně užijeme ten pocit, když na vás v příletové hale někdo čeká s cedulí s vaším jménem. Jenomže ani v hale ani před ní jsem své jméno na žádné ceduli neviděl. Všechno jsme obešli snad desetkrát. Navíc pokaždé, když jsme se chtěli jít znovu podívat dovnitř, jsme se museli legitimovat důležitě se tvářícímu policistovi u vchodu. Pak nás zaujalo zaparkované auto s diplomatickou značkou, ale ani z toho se náš odvoz nevyklubal. Nezbylo tedy než po čtvrté hodině ranní zavolat Andree. Nakonec jsme zjistili, že řidič byl na místě včas, ale díky diplomatickému postavení své zaměstnavatelky na nás mohl čekat hned za pasovou kontrolou, což jsme ovšem netušili, a přehlédli jsme ho. Nicméně jsme se s ním našťestí skutečně shledali a po nějakých 15-20 minutách už jsme železnou branou vjížděli do areálu Velvyslanectví České republiky v Indii. Po přivítání sympatickou a milou Andreou, krátkém poklábosení a rychlém osvěžení zabíráme dva pokoje, které dostáváme k dispozici (Jana, Libor a já jeden, Eva druhý). Někdy před šestou zaléháme...

Den 2 | neděle 3. července

Nové Dillí

Kolem půl dvanácté se vyhrabeme z pelechu. Andrea nám připravila úžasnou bohatou snídani, při které pokračujeme v probírání všeho možného. Na základě jejího doporučení si za cíl dne vytyčujeme především Humayunovu hrobku a Lotosový chrám. Pokud zbyde čas, dostáváme tip ještě na Qutub Minar. Kvůli hledání řidiče jsme si na letišti nestihli vyměnit peníze, takže nás Andrea zakládá čtyřmi tisíci.

Od ambasády se vydáváme pěšky s tím, že nám určitě brzy zastaví rikša. Po odmítnutí několika přemrštěných nabídek se dostáváme na sto rupií za odvoz k prvnímu z jmenovaných cílů. Rikša je normálně pro tři cestující, ale odmítáme platit za dvě, takže se obětuji a přisedám jednou půlkou k řidiči, přičemž dávám pozor, aby mi z rikši nevyčnívala jakákoli část těla, o kterou by nebyl vzhledem ke stylu indické dopravy takový problém přijít. Cesta je delší, než vypadá na mapě, takže tu stovku si docela zasloužil. Mimochodem: 1 rupie (Rp) = cca 40 haléřů, tudíž ta cesta vychází v přepočtu na deset korun za osobu.

Když přijedeme k hrobce, naplno si uvědomíme, jaké je vedro. Při jízdě to člověk tolik nepocítí, ale teď... Navíc jsme si s sebou nevezali žádnou vodu. U pokladny narážíme na podobný přístup k zahraničním turistům jako například v Taj Mahalu. Domácí platí deset rupií, cizinci dvě stě padesát. A dalších pětadvacet za videokameru. Víme ale, že nás moc jiných placených památek nečeká, takže nad tím mávneme rukou a rázem jsme o první tisícovku lehčí.

HUMAYUNOVA HROBKA posloužila jako inspirace při stavbě Taj Mahalu a je to hodně znát. Největší rozdíl je v barvě použitého materiálu (na tomto monumentu převládá červená) a také v počtu návštěvníků. A upřímně – trochu tady chybí to kouzlo, které vábí takové davy k bílé „sestře“ u Agry. Ale je tu příjemně, ovšem až na to vedro. Jsme už v podstatě komplet zpocení. Podle předpovědi mělo pršet (koneckonců v téhle části Indie právě panuje monzunové období), ale zatím nejvíc leje právě z nás. A nikde kolem nemůžeme najít stánek nebo krámk s vodou. Vydáváme se tedy trochu dál, až se dostáváme do neskutečně rušné muslimské uličky. Ověšení foťáky a kamerou si tu jako jediní bílí nepřipadáme zrovna nejbezpečněji, takže se po pár metrech raději otáčíme a pokračujeme dál. Po pár minutách se ocitáme na druhém konci stejné ulice, kde už je voda k dostání v bezpečné vzdálenosti a také tu postává poměrně dost rikš.

Smlouváme na osmdesát rupií a vydáváme se k cíli číslo dvě – k LOTOSOVÉMU CHRÁMU. Jedeme snad ještě déle než předtím, takže řidiči nakonec necháváme celou stovku. Uklidňuje nás, že hned u parkoviště je tržiště, kde vidíme i stánky s jídlem a pitím. Doplnění tekutin ale necháváme až na zpáteční cestu, což se ukazuje jako chyba. Vedro spolu s vlhkostí totiž dělá z Dillí jednu obrovskou saunu. Nikdy v životě jsem se takhle nepotil. Teče z nás po celém těle, oblečení máme „durch“, a to nás čeká fronta do chrámu. Ta je docela dlouhá – je tu spousta jak místních, tak turistů (chrám je přístupný lidem všech vyznání), i když první skupina evidentně převládá. Ačkoli fronta poměrně svižně postupuje, horko dělá své. Když se konečně dostáváme po organizačních obstrukcích typu „Jednostupy! Boty dolů a do tašky!“ do chrámu, Liborovi není dobře a musí poprvé použít nitroglycerin. Uvnitř chrámu je ještě celkem přijatelně, ale děsí nás cesta z něj. Navíc jsou dlaždice rozpálené jak kladenská huť, takže se po nich nedá pořádně chodit, natož třeba jen chvíli stát. Ignorujeme tedy cedule zapovídající vstup na trávu a vesele se po ní procházíme. Ochladit se jdeme do informačního centra, kde to ovšem s klimatizací zase trochu přehnali.

Na malé tržnici doplňujeme tekutiny a vydáváme se ulovit rikšu, která by nás zavezla na Delhi Haat, kde by podle Andrey měl dnes končit Mango Festival, což je něco pro nás, milovníky tohoto lahodného ovoce! Domluva s řidiči je poněkud zmatená, jeden pořád něco mele o deseti rupiích a o velké dálce, moc tomu nerozumíme. Nakonec další velmi ochotně slyší na naši nabídku osmdesáti rupií, až je to podezřelé. A velmi záhy zjistíme, že nás instinkt nezklamal. Za první zatáčkou stáčí rikšu do velmi podivně vyhlížející uličky a zastavuje. Prý jsme na místě. Podle mapy to má být ale docela slušný kus cesty. Vzápětí pochopíme, že Delhi Haatů je tu víc, což se nám snažil vysvětlit ten starý řidič (jeden Haat za deset rupií, druhý je mnohem dál). Naštvaní tedy odbýváme šizuňka deseti rupiemi a jdeme si zastavit dalšího.

Na tom správném Delhi Haatu platíme vstupné dvacet rupií za osobu. Hned u brány už vidíme obrovské plakáty zvoucí na mangový festival. Jenomže v areálu nás zatím vítá jen řada stánků s oblečením, suvenýry atd. Po chvíli

nám dojde, že plakáty tu sice jsou, ale festival se koná někde jinde. Tak si aspoň dáme velmi pozdní oběd – konkrétně smažené nudle za šedesát rupií a nápoje. Porce jsou obrovské, nikdo z nás tu svou nedojí. Při placení se nám zdá, že po nás chtějí o něco míň, než by měli, ale na druhou stranu mi místo půllitrového nápoje přinesli jen třetinkovou kolu, takže to přičítáme tomuhle zmatku. Když se pak ale dál procházíme po tržišti, najednou se k nám přichomýtně číšník s naším účtem a ukazuje nám, že se spletli a máme ještě doplatit třicet rupií. Především Jana se rozčiluje, že to snad nemyslí vážně, ale než abychom se kvůli dvanácti korunám dohadovali, radši mu ty peníze dáváme.

Po východu z tržiště se ptáme kolemjdoucích, kde že to tedy najdeme ten festival zasvěcený mangu. Dozvídáme se, že je to strašně daleko a nejlepší by bylo tam zajet metrem. Jdeme se tedy podívat na stanici luxusního a ultračistého metra. Na informacích nám potvrdí, že je to celkem daleko, takže se nakonec rozhodujeme tuhle atrakci odpískat. Místo toho kupujeme velkou papáju a pro Andreu jako pozornost kytici a dort. Na tržišti pak ještě měníme peníze (dopředu prozradím, že nejlepším kurzem, na který během celé cesty narazíme – 4 450 Rp za 100 dolarů) a vydáváme se zpět na základnu.

Andreu jsme původně chtěli za její pohostinnost pozvat na večeři, ale vedro nás tak umožilo, že jsme se museli omluvit – navíc jsme obědvali někdy kolem páté. Andrea to pochopila a připravila nám mangovou hostinu – takhle skvělá manga jsme nikdy předtím nejedli, a to jsem o těch kambodžských prohlašoval, že jsou nejlepší na světě! Také jsme ochutnali vyhlášený rum Old Monk, který jsme si hned u Andrey objednali. Došlo i na donesenou papáju a dort. Když už jsme chtěli jít kolem deváté do pelechu, Andrea nás ještě ukecala, abychom se šli aspoň podívat k venkovnímu bazénu, což byla velmi pěkná záležitost s vodou teploty kafe. Kromě mě mu zbytek výpravy neodolal a my se s hostitelkou dočkali dokonce narychlo sevcíčeného vystoupení tří akvabel, které málem skončilo neštěstím, když si Libor s Janou hráli na trakař. Už je ale nejvyšší čas zalehnout – vstáváme velmi brzy...

Den 3 | pondělí 4. července

Leh

Velmi brzy znamená ve tři hodiny ráno. V 5:45 nám totiž letí spoj do Lehu. Řev budíku je pro Janu výstřelem startovní pistole, na jehož základě odbíhá připravit „kávu s mlékem podporující metabolismus“. S velkou nadějí se pak s průvodcem Lonely Planet zavírá v nejmenší místnosti. Bez úspěchu. Po rychlém sbalení už pak postáváme před vchodem a čekáme na řidiče Wilsona, který dorazí s mírným zpožděním a odváží nás na letiště. Vzhledem k tomu, že jsme nesnídali, využíváme volného času a v McDonald's ochutnáváme menu s největším hamburgerem, který nabízejí – Maharaja. Jen Eva odolává. Při průchodu kolem směnárny zjišťujeme, že tu mají nehorázně nevýhodný kurz (4 100 Rp/USD) – ještě že jsme to včera nestihli.

Stroj Air India je poněkud staršího data, obavy v nás vzbuzuje zejména pára valící se z prostoru mezi okny a stropem. Trochu nás uklidňuje, že by to snad měla být klimatizace, ale v téhle podobě jsme ji ještě na palubě žádného letadla neviděli. Před vzletem pára našťestí mizí. Ovšem zjevují se letušky roznášející tácy plné jídla. Hmm, ale kdo mohl čekat, že na letu trávícím hodinu a čtvrt dostaneme takovou nálož? To ČSA při letu do Turecka tenkrát rozdávaly maximálně Turkey Sandwich... Naštěstí mi to jídlo zase tak moc nechutnalo, takže jsem cestou neprasknul.

Přelétáme nad zasněženými himálajskými vrcholky, které se ovšem nesmějí fotit. Letuška v sári elegantně vysvětluje, že se pohybujeme nad vojensky strategickým územím – už jsem se zmínil, že se Leh nachází ve státě Džamu & Kašmír? Rodičům jsme se tím radši dopředu nechlubili, on by ten Kašmír mohl vzbudit zbytečné obavy...

V Liborovi je vzbudilo už jen samotné přistávání. Já tedy něco podobného taky ještě nezažil, ale z nějakého záhadného důvodu ve mně pilotovy manévry vybudily spíš endorfiny. Nevěřicně jsem se díval z okýnka a opakovaně prohlašoval něco ve smyslu „No tak to je hustý...“, což Libora vůbec neuklidňovalo. Ale ono když vidíte, jak křídlem skutečně jen o desítky centimetrů míjíte jednu z hor, mezi nimiž po ostře klopené levotočivé zatáčce prolétáte, jak letíte dost nízko nad zemí, aniž byste už přímo přistávali, těžko se hledají jiná slova. Takže už samotné přistání v Lehu bylo skutečným a nepopsatelným zážitkem. A připočtete k tomu nadmořskou výšku 3 256 metrů, která z Leh Kushok Bakula Rinpoche Airport činí jedno z nejvyšše položených letišť na světě. Tedy spíš letišťátek. Nemohl jsem si nevzpomenout na letiště v peruánské Arequipě.

Po vyplnění registračních formulářů si objednáme předplacené taxi za 165 rupií. Dá se jet i autobusem za zlomek ceny, ale chceme se odtud dostat co nejrychleji a nejjednodušeji. Město je vzdáleno asi pět kilometrů, takže cena není zrovna nejnižší, ale když to člověk srovná s taxíky na Ruzyni... Ovšem taxikář se ani moc nesnažil nám vracet na dvě stovky, které od nás v cíli dostal. Od Adama ze sdružení M.O.S.T. jsme dostali několik tipů, jeden byl i na ubytování v Lehu – Ajanta Guest House. Necháváme se tedy zavézt přímo tam. Nikdo nám nevěnuje pozornost, jméno Adam taky nikomu nic neříká, nakonec nám poměrně neochotně nabízejí nějaké pokoje po 800 rupiích, takže se obracíme na patě a jdeme hledat dál. Moc úspěchů ale neslavíme – buď mají plno, nebo nemají pokoj pro čtyři. Nakonec nás před Ajantou odchyťává slušně vypadající chlapík, který tvrdí, že nám tam může nabídnout pokoj pro čtyři za 600 rupek. Už se nám nechce moc tahat s bágly a nadmořská výška dělá své, takže se jdeme podívat. K posteli se přidají dvě matrace a není moc co řešit. Pokoj je ze dvou stran prosklený, takže světlý, společná koupelna je hned vedle, cena slušná.

Teprve teď, když sundáme batohy a můžeme si vydechnout, si začínáme uvědomovat vliv umístění Lehu ve výšce 3 505 metrů nad mořem. Malátnost, zrychlený tep, mírná bolest hlavy, únava. Takže urychleně leháme, bereme si preventivně doporučené prášky a chystáme se aspoň trochu prospat.

Vstáváme kolem jedenácté a vyrážíme na opatrný průzkum Lehu. Nedaleko od guesthousu se nachází malá tržnice tibetských uprchlíků se spoustou artefaktů. Asi nejvíc nás zaujaly „zpívající misky“. Když na jednu z nich začne trhovce pomocí dřevěné paličky vyluzovat hutný zvuk a zároveň i silné vibrace, vyskočí mi husí kůže po celém těle a do očí se mi řinou slzy. Jsem tím sám zaskočen, něco takového se mi ještě nikdy nestalo. Jakoby ve mně ty vibrace rozbrnkaly nějakou strunu o stejné frekvenci, která mě emočně rozložila. Nejde to ovládnout. Ceny misek jsou bohužel hodně vysoké, takže jsem v tu chvíli ani neuvažoval, že bychom si některou z nich pořídili, ale hned na začátek to pro mě byl neuvěřitelně silný zážitek. Zjišťuju, že především Eva je na tom hodně podobně. Obcházíme zbytek malé tržnice a už začínáme přemýšlet, co všechno si tu pořídíme. A učíme se jediné ladacké slovíčko, se kterým si tu v pohodě vystačíme – „džulej“. Znamená totiž Dobrý den, Na shledanou i Děkuji.

Při dalším průzkumu města nárazově navštěvujeme i cestovní kanceláře, abychom zjistili, jak se pohybují ceny pronájmu džípu s řidičem. Brzy je nám jasné, že nějaké obcházení nemá zase až takový smysl, protože všichni nakonec vyndají tu samou růžovou knižičku obsahující přehled pevných cen za dané výlety nebo destinace. Takže se opět věnujeme spíš stánkům a obchůdkům, kterými jsou ulice Lehu roubeny. V jednom obchůdku se nám obzvláště líbí – mají tu krásné pohledy, místní produkty typu sušená rajčata, med apod. A na mě už to zase leze – slzy v očích, ani nevím pořádně proč...

Na další tibetské tržnici už děláme první obchody – Libor s Janou si kupují ručně tepané náramky pro štěstí. Dál procházíme městem, dostáváme se až k pěkným výhledům na místní palác, kam bychom se snad měli někdy vyškrábat, ale dnes to zavrhuje – první den aklimatizace je potřeba odpočívat a nevystavovat se velké námaze. Cestou zpět do guesthousu zařizujeme výlety na další dny, a to u onoho solidně působícího chlapíka, který nám zajistil ubytování. Jeho kancelář (Ladakh Zanskar Adventure) se příhodně nachází hned u vchodu do našeho ubytování. Objednáváme dvoudenní výlet do několika klášterů, z nichž nejvzdálenější je Lamayuru. Původně jsem hodně váhal, jestli právě i tohle místo navštívit, protože podle informací, které jsem získal, je hodně daleko a cesta k němu není zrovna nejpříjemnější. Nicméně majitel cestovky nás ujistil, že k němu vede úplně nová silnice a není se vůbec čeho bát. Platíme 5 600 rupií za celou naši skupinku s tím, že ubytování nám pomůže najít řidič až v Lamayuru. Předběžně se domlouváme i na dalších výletech, především je potřeba vyřídit povolení (permit) do oblasti jezera Pangong Tso. Vzhledem k tomu, že příslušný úřad uděluje permity jen dopoledne, musíme mezi těmito dvěma výlety udělat jednodenní pauzu.

Velmi pozdní oběd či brzkou večeři se na základě doporučení v průvodci rozhodujeme vyzkoušet v restauraci Tibetan Kitchen nedaleko od naší základny. Je trochu stranou, takže v ní panuje klid, prostředí aspoň na zahrádce je čisté a příjemné, z grilu se line libá vůně. Nazrál čas na ta pravá indická jídla. Libor si objednáva pokrm s názvem Malai Kofta. Já se snažím vybavit si, jak se jmenovalo jídlo, které jsem si tak oblíbil před pěti lety. Zkousím ho popsat číšníkovi (brambory, rozinky, kešu oříšky, omáčka..), ale ten jen kroutí hlavu. Společně s Janou si tedy objednáme Alu Mutter, což jsou brambory s hráškem a omáčkou. Eva zkouší zajímavě znějící směs zeleniny a ovoce v curry omáčce. Všichni si dáváme lassi nebo shake (mango, papája) a naany (placky). Když nám jídlo přinesou, zjišťuju, že Liborův Malai Kofta (alias „malej kofta“, jak jsme si ho překřtili), je přesně to jídlo, na

jehož název jsem si nemohl vzpomenout! Takže jsem byl na číšníka trochu naštvaný, ale Libor mi dal solidárně ochutnat. Tohle jídlo se pro nás zároveň stalo určitým etalonem cenové úrovně jednotlivých restaurací. V téhle vyšlo na sto rupií (česnekový naan 40, lassi/shake 60).

Nasycení se ještě jednou vydáváme do ulic města. V jednom zvenčí nenápadném krámku plném šál, přehozů atd. se dvou sympatických mladých majitelů ptáme na známky na pohledy, které jsme koupili dříve ve zmíněném obchůdku, v němž jsem se opět rozbrečel. Mládenci jsou pohlední, milí a zábavní, dávají se s námi do řeči, fakt hezky si s nimi pokecáme, například si společně zanádváme na Rusy. A uvědomujeme si, že jsou tu vlastně hrozně fajn lidi. Krásní zvenku i uvnitř. A hlavně úplně jiní, než jaké si pamatujeme z té „normální“ Indie před pěti lety. Jo a ty známky samozřejmě mají (do Evropy za dvanáct rupií, po Indii za deset). Poprvé po příletu se dostáváme i k internetu, který se rozhodně nevyznačuje závratnou rychlostí, ale za rupii padesát za minutu to člověk tak nějak zkousne. Poněvadž se tady naše SIM karty nechytají na místní síť, je to naše jediné spojení s domovem.

Chystáme se na první noc v Lehu. Holky na posteli, my na matracích. Když už usínáme, vlítne nám do pokoje Ruska, která si spletla dveře. Asi za půl hodiny zabuší děda, který nám přinesl lampu, protože nejde proud. S díky ji odmítáme, protože už spíme. Po další asi hodině nám na zamčené dveře opět někdo buší. Rozespálý vstávám a posílám do háje opět tu samou Rusku, která je buď ožralá nebo úplně blbá, když si není schopna zapamatovat, kde bydlí. Spánek není zrovna nejklidnější – ruší nás halekající místní, štěkající psi, diskotéka a mě osobně nejspíš trochu i nadmořská výška, která se může projevovat nespavostí. Takže nakonec jsme v pět hodin všichni vzhůru, Evu a mě bolí hlava, pomalu se balíme na cestu, dlabeme bratislavskou klobásu s místním chlebem (Eva se odvážně pouští i do jogurtu z letadla, který ve mně nebudil důvěru ani při letu, natož teď), někteří šťastní si odbydou i ranní potřebu a razíme před guesthouse, kde máme na sedmou domluvené auto s řidičem.

Den 4 | úterý 5. července

Likir, Rizong, Lamayuru

Řidič působí slušně a sympaticky. S angličtinou to asi nebude zrovna horké, ale chlapík z cestovky se dušoval, že se dorozumíme. Hlavně že máme džíp pro sebe, na třetí sedačku skládáme bágly a krabici s balenou vodou. Necháváme si zastavit u pošty, kde do schránky házíme napsané pohledy (takhle brzy jsme to ještě nikdy nezvládli!). Pak už projíždíme probouzejícím se Lehem, míjíme letiště a vydáváme se na západ. Cesta je doslova roubená neuvěřitelným množstvím vojenských areálů – přece jen jsme v oblasti Kašmíru, nedaleko pákistánských hranic. Nutno podotknout, že všechna kasárna působí upraveně a udržovaně. Další věcí, kterou rozhodně nepřehlédnete, je záplava cedulí s rýmovačkami týkajícími se bezpečnosti silničního provozu. Jsou nasázeny snad co půl kilometru a asi nejvíc se nám líbily „After whisky driving risky“ nebo „Peep peep, don't sleep“. Variací jsme viděli spoustu, určitě na to mají vyčleněný speciální tým. Projíždíme místem s názvem „Magnetic Hill“, známým pro optický klam, díky němuž se vám zdá, že auto samovolně jede do kopce. Ani nemáme chuť kvůli takové ptákovině zastavovat. Činíme tak až v jedné zatáčce s pěkným výhledem a o kousek dále nad soutokem řek Indus a Zanskar. Zajímavé je, že má každá řeka jinou barvu. Výhoda džípu je mimo jiné v tom, že si můžete nechat zastavit, kde chcete, což náš řidič taky ochotně dělá. A když pochopí, že docela dost fotíme, začne zastávky později nabízet i sám. Je skutečně na co se dívat – dechberoucí panoramata se strmými srázy hor, mezi nimiž protéká řeka, sytě zelená políčka, vesnice, kláštery...

Prvním klášterem, který máme navštívit, je BASGO. Řidič nám ho ukazuje, ale pokračujeme kolem něj dál. Vysvětluje nám, že se k němu dostaneme z druhé strany, abychom nemuseli šlapat do prudkého kopce. Vzhledem k tomu, že aklimatizace ještě neproběhla na sto procent, ho za tento přístup velebíme. Po chvíli tedy odbočujeme z asfaltky na prašnou cestu, po které jedeme docela dlouho. Zpestřením je místní babička, která nás zaujala natolik, že si necháváme zastavit a ze stařenky si děláme fotomodelku. Pózuje celkem ochotně a statečně, takže si od nás vysluhuje dvacet rupií na něco dobrého na zub. Vzápětí se dozvídáme, že most přes říčku je neprůjezdný, takže dál jet nemůžeme, musíme se vrátit a na Basgo se vypravíme až zítra – a pěkně pěšky do kopce. Po babce není ani vidu ani slechu, takže si děláme legraci, že asi sedla na koště a za tu dvacku si odletěla do Lehu nakoupit rum Old Monk a cigára.

Cesta se vine krásným prostředím, mjíme osamoceného mnicha v sytě karmínovém rouchu, který si to štráduje opuštěnou vyprahlou plání bůhvíkam. Další – vlastně nakonec první skutečnou zastávkou je klášter LIKIR, jehož dominantou je obrovský sedící zlatý Buddha, viditelný už z dálky. Poprvé zkoušíme modlitební mlýnky, kocháme se nádhernými výhledy na okolní krajinu, nepřestává nás udivovat, jak tu během těch pár letních měsíců dokáže všechno vyrůst a ještě mít tak krásnou zelenou barvu. Návštěvníků tu moc není (shodou okolností je jedním z nich Slovák, se kterým se holky dávají do řeči), takže si prohlídku vychutnáváme celkem v klidu. A také začínáme natáčet nový klip PeeGees. Zaujme nás stařenka s jedním slepým okem. K focení je svolná, ale hned natahuje ruku pro bakšiš.

Naproti klášteru je škola pro malé mnichy, kde nabízejí čaj zdarma. Na čaj chuť nemáme (je poměrně horko), ale rádi se jdeme podívat, jak taková škola i výuka vypadá. Je to zajímavé a příjemné, ale ve srovnání se školou v kambodžské vesničce Boo Sra nás tenhle zážitek zase až tolik za srdce nevzal. Zbavujeme se několika propisek a bonbonů a míříme zpátky k džípu.

Nechci pořád dokola opakovat, jak hezkým prostředím projíždíme – to je prostě konstantní stav. Dalším cílem je klášter RIZONG. Je jinak zasazen do krajiny, jinak vypadá – prostě je fajn, že tu není všechno na jedno brdo a člověk se může stále znovu a znovu kochat. Obzvláště když jsme na místě jediní turisté. Společnost nám dělá jen docela dost dělníků, kteří klášter opravují, a sem tam nějaký mnich, který nás nenápadně sleduje z okna. Výhled z horní části na okolní zasněžené vrcholky hor je nádherný, neodoláme a všichni se tu vzájemně fotíme a také natáčíme další část klipu. Liborovi při tom spadne mobil o patro níž, musí absolvovat poměrně akrobatický výkon, než se pro něj dostane. I u tohoto kláštera je škola, opět probíhá rozdávání propisek a focení mladých mnichů.

Pak už míříme k poslednímu záchytnému bodu dne, ke klášteru Lamayuru. Jak už jsem se zmínil, původně jsme váhali, jestli se až k němu máme vůbec vydat, ale bylo jen dobře, že jsme se nakonec rozhodli ho z itineráře nevynechat. Ale nepředbíhejme... Asi ve dvě hodiny se provoz před námi zastavil. Krátkou obhlídkou jsme zjistili, že most pod námi zablokovali „šikovní“ vojáci, kteří se vzájemně vyhýbali, ale moc to nezvládli. Zdálo se, že stačí do jednoho jejich nákladáku strčit a svalí se dolů. Vypadalo to na ne zrovna bryskní manévry, takže nás řidič raději poslal pěšky do přilehlé vesnice Khaltse na oběd. Útokem bereme hned první restauraci, na kterou narazíme. Jmenuje se NHI – stejně jako silnice, u které se nachází, sedáme na střešní terásku a pozorujeme šrunc pod námi. Všichni si objednááme „malého koftu“ (75 Rp, garlic naan 25 Rp) a sledujeme, jak nám ho kuchař připravuje. Pěkně se nadlábneme, doplníme tekutiny a naše auto zrovna dorazilo. Kupujeme další zásoby vody a sedáme do malé pojízdné sauny.

Silnice do LAMAYURU je prý nová, ale řeka, kolem které vede, je tak divoká, že ji na několika místech podemlela takovou silou, až jeden pruh úplně chybí. Z asfaltky se nakonec stáčíme na drsnější cestu, kterou se průběžně dělníci snaží opravovat, ale připadá nám to trochu jako sisyfovská práce. Navíc se zdá, že vše komplikují uvolňující se kameny ze skal, které cesta protíná. Nicméně výhledy jsou při stoupání serpentýnami vzhůru opět fantastické, nevíme, na kterou stranu se máme dřív dívat. Mimochodem – na svodidla zapomeňte. Všude.

Po příjezdu do vesnice nám řidič dojednává ubytování v rodinném guesthousu. Pokoj je jednoduchý, ale celkem útulný, paní domácí sympatická a navlečená do něčeho, co vypadá jako kroj (černé šaty, na hlavě šátek, barevné stužky...), cena přijatelná (400 Rp za celou výpravu), takže nehodláme nic dál řešit a skládáme své bágly. V nabídce je i večeře a snídaně po 45 rupiích. Podle majitele cestovky by se měla v klášteře konat v šest hodin ráno tzv. pudža, ale pro jistotu si to ověřujeme. Řidič tvrdí, že o ničem takovém neví, paní domácí mluví o sedmé hodině, takže jsme docela zmatení a chystáme se to vyšpiónit raději přímo na místě. Tam vede od našeho domku zkratka, ale je pekelně strmá, takže na jejím konci vypadáme všichni jako pan Haničinec, když si v televizi rve košili, a snažíme se popadnout dech (nadmořská výška cca 3 500 m). Slunce je těsně před západem, což dodává klášteru pěkný hřejivý nádech. Panuje tu poklidná atmosféra, jsme tu v podstatě sami až na několik mnichů, od kterých se snažíme zjistit, jak je to s tou ranní pudžou. Jejich odpovědi jsou bohužel ještě zmatenější, než jaké jsme zatím získali, takže jsme si řekli, že sem prostě přijdeme ráno v šest a uvidíme.

Cestou z kláštera obdarováváme jednoho malého klučinu propiskami. Jen o pár metrů dál potkáváme úžasnou babičku, kterou si fotíme a chceme jí dát pár posledních drobných, které máme. Ona se ale zřejmě musela za tu krátkou chvíli dozvědět od klučiny, že dostal propisky, tak je chce taky! A vzápětí se přišourá další babča. Mně tedy

připadá spíš jako přestrojená Američanka nebo Evropanka (snad za to můžou sluneční brýle?), ale ostatní mě ujistí, že má rozhodně tibetské rysy. Další neodolatelnou fotografickou příležitostí je starší manželský pár v domku u zatáčky. Stařence se do focení moc nechce, ale dědoušek se objektivům nastavuje hrdě jako náš pan prezident (v té době Klaus). Škoda že už se stmívalo a fotka nevyšla zrovna ideálně.

Hned po návratu se vrháme do společné kuchyně na večeři – výtečné, leč pikantní brambory, čočka, zřejmě dušený špenát a rýže. Bohužel je jídlo celkem studené, ale za ty peníze... U stolu s námi sedí dva Francouzi (zřejmě partneři) žijící na ostrově Réunion. Na rozdíl od nás se zpátky do Lehu dostanou po svých – trek jim má zabrat asi šest dní. Mají náš obdiv, protože nás představa něčeho takového upřímně děsí. Jeden z nich dokonce zná Česko, vzpomněl si nejen na Prahu, ale taky na Český Krumlov, České Budějovice a Mělník. Když už jsme pak na pokoji v podstatě v negližé, vyrazíme ještě ven pokochat se oblohou posetou miliony hvězd. A potom už do pelechu – čeká nás brzký budíček.

Den 5 | středa 6. července

Lamayuru, Alchi, Basgo, Phyang

„Good morning, Baltimore“ nás budí v půl šesté. Libor si stěžuje, že spal celou noc v mezeře mezi dvěma matracemi, Eva se prý na matraci pod oknem taky zrovna moc nevyspala, ale všichni statečně vstáváme a bez snídaně se vydáváme znovu ke klášteru, kde doufáme v kulturní obohacení v podobě pudži. Zkratka nám dává zabrat asi ještě víc než předchozí večer, takže dorážíme až někdy před čtvrt na sedm. Klášter je ale ponořený nejen do ranního světla, ale také do ticha. Vyčkáváme. Naštěstí se objeví aspoň dvě babičky, které obcházejí klášter a roztáčejí modlitební mlýnky. Žádost o bakšiš na sebe nenechá v jednom případě dlouho čekat. Je tu krásně. Jsme tady sami, v až mysticky posvátném klidu, snažíme si jen domýšlet, co se asi právě odehrává za bílými zdmi.

Když už jsme skoro na odchodu, zahaleká na mě z okna mladý mnich, jestli se nechceme jít podívat na pudžu. Samozřejmě chceme, vždyt' proto jsme tady! Pouští nás tedy přes velkou modlitebnu do malé temné místnosti, kde v rohu u okna sedí mnich a z úzkých papírových kartiček předčítá modlitbu. Chvilí postáváme u zdi a ani nedutáme, ale on nám pak pokyne, ať si sedneme vedle něj. Text odříkává tak rychle, že člověka až napadne, jestli si jen tak něco nebrblá, chvílemi mu dokonce dochází dech. Modlitbu prokládá údery do bubnu a zvoněním zvonku. Omlouvám se všem buddhistům za naprosto laické podání tohoto obřadu! Ač jsem nerozuměl jedinému slovu, stačilo se jen opřít o zed', zavřít oči a za pár vteřin se mi do nich začaly řinout slzy jako hrachy. Měl jsem pocit, že pokud uvolním stavidla, vyplaví se ze mě všechno zlé, špatné, nepříjemné. Snad ze studu jsem tomu ale volný průchod nedal – a zpětně jsem toho litoval. Byl to neuvěřitelný pocit. Když jsem k němu v duchu přidal zážitek se zpívající miskou, začal jsem mít pochybnosti o svých křesťanských kořenech. Každopádně to aspoň pro mě osobně byl jeden z nejsilnějších momentů celé cesty. A za něj jsem nechal mnichovi rovnou stovku rupií.

Při průchodu zpět přes velkou modlitebnu nás jiný mnich požádal o příspěvek. Libor tedy vytáhl další stovku a zasunuli jsme ji za sklo vitríny, v níž byly uloženy texty v pěkných krabicích. Holky dokonce dostaly klasické vstupenky po padesáti rupiích. Nemyslím si ale, že by se normální turisté běžně dostávali až do té části, kde jsme strávili tak povznášející chvíle.

Ale potřeba je nasytit nejen duši, nýbrž i tělo. Takže hned po návratu usedáme ke stolu a pochutnáváme si na čapátí se zřejmě domácím máslem a pomerančovou marmeládou, kávě a čaji. Vlastně jsem ještě nezmínil, že nám velmi zachutnal čaj s kořením masala – ten pak musíme někde sehnat.

Krátce po deváté házíme bágly do džípu, nasedáme a vydáváme se na zpáteční cestu. Opět si vychutnáváme neskutečné prostředí – hory, hluboké kaňony, zurčící řeku... Cesta plyne hladce a příjemně až do chvíle, kdy narazíme na menší kolonu, která předznamenává nějaký problém na cestě. A už vidíme dělníky se sbíječkou, buldozer a spoustu prachu. Nezbyvá než doufat, že to není nic vážného a brzy se posuneme dál. Asi po čtvrt hodině se skutečně cesta uvolňuje. Jenomže neuplyne snad ani půl hodiny a ozve se výbuch. Posléze zjistíme, že dělníci zřejmě museli odpálit kus skály, jejíž kusy zasypaly silnici a je potřeba nastalou spoušť uklidit. Mezitím všim pobíhá jeden turista v černém, který se chová jako magor. Měli jsme pocit, že je to Ital, ale

ruku do ohně bychom za to nedali. Každopádně blb to byl určitě. Naštěstí ani tahle komplikace netrvá výrazně dlouho.

Z hlavní silnice odbočujeme doprava a přes most se vydáváme směrem ke klášteru Alchi. Na parkovišti se motá celkem dost turistů v čele s dalším magorem, který se nechává fotit s prodáváčem, od kterého si koupil Fantu. Ono to takhle nijak zvlášť nevyzní, ale to byste ho museli vidět. Nevěřili jsme vlastním očím, co předváděl.

ALCHI je jeden z nejstarších buddhistických klášterů v Ladaku a nejspíš je i hodně vzácný. Na nás laiky ale bohužel nijak výrazně nezapůsobil. Na rozdíl od všech ostatních, které jsme navštívili nebo aspoň viděli, se nemůže pochlubit impozantním umístěním na kopci s horami v pozadí. Navíc je poměrně malý. Odtud tedy odjíždíme poměrně zklamaní a nechápeme, proč je zrovna tady největší koncentrace turistů, na jakou jsme v ladackých klášterech narazili. Ještě nás ale čekají dva, tak si snad spravíme chuť.

A stane se tak hned při dalším zastavení. BASGO jsme si museli včera nechat ujít, ale dnes si ho vychutnáme naplno. Strmý výšlap nakonec není zase až tak dlouhý, jak zespodu vypadá, i když nám i tak dává dost zabrat. Výhledy shora nám to ale plně vynahrazují. Je tu krásně, navíc jsme tu úplně sami! Jen po chvíli se odněkud vynoří dvojice turistů, která nám jen potvrdí, že v celém areálu nenarazili na živou duši. Prolézáme různá nádvoří a zákoutí, fotíme se, natáčíme klip. A neustále se kocháme. Je nám tu moc dobře.

Posledním místem, které máme v rámci tohoto výletu navštívit, je klášter PHYIANG. Trochu jsem váhal, jestli ho nevynechat, ale blížili jsme se k němu ještě celkem brzy a za světla a nachází se jen pár kilometrů od hlavního tahu, takže jsme se tam nakonec přece jen nechali zavézt. Bohužel na nás udělal větší dojem zdálky (se zasněženými štíty v pozadí) než při bližším prozkoumání. Možná jsme jen byli unavení a už jsme tolik nestáli o prošmejdní všech koutů. Každopádně jsme se tu moc dlouho nezdrželi a svištěli si to „domů“.

S Willym, majitelem cestovky, jsme se domluvili, že po návratu z dnešního putování mu necháme pasy a zaplatíme mu za plánovaný výlet k jezeru Pangong Tso. Původně chtěl celkem šest tisíc rupií (5 600 za cestu + 400 za vyřízení permitu), ale na poplatek za permit nakonec asi zapomněl, takže si řekl o 5 600 a my samozřejmě neprotestovali. Zároveň jsme poptali možnost půdenního výletu do chrámů Thiksey a Hemis a hlavně na cestu z Lehu do Manali přes Lahaul a Spiti Valley. Běžně se jezdí přímá trasa Leh – Manali, která stojí cca 14 000 Rp, ale náš požadavek na začlenění dvou uvedených údolí asi tak standardní není, protože si Willy na kalkulaci vyžádal víc času. Původní odhad zněl 25 tisíc, upřesňující se vyšplhal na 27 tisíc. Je to na zdejší poměry spousta peněz, takže si to ještě chceme nechat projít hlavou. A hlavně taky obejít ještě pár kanceláří pro srovnání. Nicméně výlet na zítra za 1 500 Rp objednáme.

Vyrážíme na večerní procházku Lehem a hlavně na aspoň lehkou večeři. Ačkoli jsme se dohodli, že nákupy budeme realizovat ve čtvrtek po návratu z výletu, někteří neodolávají... V devět hodin už jsem z toho trochu nervózní a nevrly a dožadují se jídla. Vplouváme do hotelové restaurace, kde to docela žije. Ceny jsou ale dost vysoké, a když si chceme objednat jen nějaké omelety a sendviče, dozvídáme se, že je teď nedělají. Nu což, musím ještě vydržet – zvedáme kotvy a plujeme dál. Dostaneme se až k restauraci Lamayuru a já si vzpomenu, že nám ji jako jeden z tipů v Lehu doporučoval Adam. Jdeme ji tedy vyzkoušet. Dáváme si jen saláty, sendviče a nápoje (mangový či melounový shake). Jídlo nosí postupně a já musím na své vajíčkové sendviče dost dlouho čekat, navíc nejsou nic moc. Nicméně jídla, která vidíme na talířích a miskách ostatních strážníků, vypadají velmi dobře, ceny jsou příjemné (Malai Kofta za 80 Rp, shaky za 30 Rp), obsluha sice pomalejší ale milá, prostředí čisté, takže jim dáme ještě šanci zítra.

Den 6 | čtvrtek 7. července

Thiksey, Hemis, Leh

Podle průvodce by se v sedm hodin ráno měla každý den konat v klášteře Thiksey ceremonie. Džíp máme tedy objednaný na šestou. Vyžádali jsme si stejného šoféra, protože jsme s ním byli spokojeni. Dneska s sebou naštěstí nevláčíme bágly, takže máme v autě i větší pohodlí. Pár kilometrů za Lehem, který tentokrát opouštíme východním směrem, nás řidič upozorňuje na klášter a pevnost Shey, která se pěkně tyčí na kopci hned u silnice. Nechám si jen zastavit na jednu fotku a pokračujeme dál.

Klášter THIKSEY vypadá už z dálky impozantně. Jeho branou vstupujeme něco po půl sedmé, takže máme ještě čas najít to správné místo, kde se bude obřad odehrávat. Dokonce i hlavní pokladna je ještě zavřená, lístky po třiceti rupiích (+ kamera za sto) kupujeme u mnicha na provizorním stanovišti o něco výše. Hlavní nádvoří je zcela prázdné, potkáváme jen pár turistů, mezi nimiž je i „blb v černém“ z předchozího dne (já si ho naštěstí nevšiml). Zatím si jdeme prohlédnout jednu z modliteben, ve které narazíme na skupinku Izraelců, kteří se chovají naprosto ignoranty. Naštěstí se brzy pakují. Pro jistotu odchyťujeme jednoho malého mnicha a ptáme se na pudžu. Když odpoví, že dnes žádná nebude, až zítra, protože mají prázdniny, málem omdlíme. Inu, co se dá dělat, nemůžeme mít pořád jenom kliku. Najednou slyšíme povědomé zvuky, vydáváme se za nimi a nacházíme alespoň jednoho modlícího se mnicha. Když do místnosti vstupují holky, dokonce jim po podlaze hodí hadr, aby si na něj mohly sednout. Tentokrát můžeme mnicha pozorovat pěkně zepředu, ale zdaleka to nemá takovou sílu jako lamayurský zážitek, který byl opravdu hodně komorní a intimní. Naší pozornosti neunikla socha s mohutným ztopořeným penisem ověšeným stuhami a řetízky.

Prozkoumáváme ještě pár dalších zákoutí kláštera (například obří sochu Buddhy přes dvě patra) a vydáváme se k sedmi stúpám, kde si jednak užíváme klid a krásné výhledy (zdá se mi, že ten klášter v dálce by mohla být Stakna) a jednak natáčíme pár záběrů do klipu. A bavíme se o tom, že tady asi zůstaneme. V Česku prodáme majetek, tady si seženeme nějaký pěkný pozemek pro dvojdomek, budeme třeba učit děti angličtinu... Ta vize nebyla vůbec špatná, jen představa dlouhé a drsné zimy nás vrátila zpátky na zem.

Při odchodu narazíme u brány na malého caparta, který si vysloužil propisku. Jeho matkou je zřejmě jedna z žen, které tu krumpáčem kopou kanalizaci. V holkách tahle scéna probudí sociální citění, takže vytahují z džipu tašku s dětským oblečením a věnují ji právě těmto dvěma. Po Liborem naordinované povinné dávce rehydratačního utrejchu a zastávce na vyfocení kláštera zespoda v celého jeho krásy pokračujeme k dalšímu dnešnímu cíli.

Projíždíme kolem kláštera umístěného na skále u řeky – je to skutečně Stakna. My ale míříme do HEMISu. Ten není tak blízko u silnice, naopak je pěkně schovaný úplně stranou, u skály a ještě za stromy, takže z dálky by člověka ani nenapadlo, že se dívá na nejbohatší ladacký klášter. Ještě než do něj vstoupíme, projeví zbytek výpravy přání dát si aspoň kafe nebo čaj. Adam nás varoval, ať ve zdejší restauraci nejíme, ale na nápojích se snad nedá nic zakázat. To místo bych snad ani nenazýval restaurací, jídelní lístek měl to nejlepší za sebou, obsluhující mohl být milejší. Obzvláště při placení, kdy se nejen částka najednou navýšila o „tax“, ale ještě nám odmítl přijmout desetirupiovku, která byla lehce natržená. Prý si ji máme vyměnit v bance. Tak tenhle podnik určitě nikde doporučovat nebudeme.

Vstupné za stovku nás trochu překvapilo. Aspoň na první pohled se nám klášter zase až tak moc nelíbil – hlavně ve srovnání s těmi, do kterých jsme se dostali zadarmo a ještě jsme v nich byli sami. Tady je docela dost turistů. Pak se člověk nemůže divit, že se jedná o nejbohatší klášter oblasti :) Fotíme si nádvoří, když nás zaujmou zvuky, které nás zavedou do velkého sálu po pravé straně. A jsme u vytržení. Místnost je plná modlících se mnichů! Naprostá většina z nich jsou mladí, zřejmě studenti. Unisono odříkávají texty, starší mniši tu a tam udeří do bubnů, mezi všemi doslova poletuje ve výraznějších barvách oděný muž s čímsi, co připomíná kouřící kadidlo. Usedáme na zem, pozorujeme celý tenhle šrumec a jsme moc rádi, že jsme si takovou náhodou vykompenzovali zklamání z Thiksey. Vydržíme asi čtyřicet minut. Pak přiběhnou mladí chlapi s jídlem, které všem rozdávají, a nám je žinantní pozorovat mnichy při jídle, takže se ještě vydáváme na střechu s výhledem na okolní hory. Ačkoli bylo vstupné na zdejší poměry dost vysoké, vůbec jsme nelitovali, obřad za to rozhodně stál. Byl to opravdu silný a zajímavý zážitek, i když u mě stále vede včerejší ráno v Lamayuru.

Po návratu do Lehu a nákupu kila manga ve stánku u cesty jdeme kolem jedné hodiny poskytnout druhou šanci restauraci se stejným názvem jako posledně jmenovaný klášter. A reparát dopadl na jedničku. Takže tento podnik můžeme vřele doporučit. S plnými žaludky pak vyrážíme na nákupy. Dnes je k nim totiž poslední šance, protože zítra nás čeká celodenní výlet, ze kterého se zřejmě vrátíme pozdě večer a pozítří velmi brzy ráno už Leh opustíme. Domlouváme se, že jako první uspořádáme lov na zpívající misku. Už od prvního dne mi v hlavě ležela ta, která mě rozbřečela. Jenomže za ni chtěli (jak jsem si aspoň pamatoval) dva tisíce rupií, a to mi přišlo hodně. V jiném stánku nám v pondělí nabízeli jinou, která se mi taky líbila, za dvanáct set a hned vedle bylo další tibetské tržiště, kde na nás byli velmi milí a chtěli jsme jim udělat nějaký obchod. Když k němu dojdeme, zůstaneme jako opáření – brána zavřená, nikde nikdo. Škoda. Paní z vedlejšího stánku chce najednou za stejnou misku o dvě

stovky víc, vůbec není milá a ani se nesnaží smlouvat nebo nám něco prodat. Takže odcházíme k „dědovi“, který mě rozplakal. Ten si nás velmi dobře pamatuje a na dotaz, kolik chce za tu magickou věc, odpovídá, že stejně jako minule – čtyři a půl tisíce. Ufff.. Že bych si to špatně pamatoval? Prý sleví na čtyři, ale víc ne. Tak tolik určitě nedáme. Mrzí mě to, protože její zvuk i vibrace byly skutečně neuvěřitelné.

V dalším krámku přijdeme o iluze. Velmi milá prodavačka nás odzbrojí prohlášením „OK, I will tell you the truth“ („Tak já vám povím pravdu...“). Takže se dovídáme, že nám sice každý tvrdí, že určitý typ zpívajících misek je ruční práce, ale není. Patří k nim i ta, kterou mi za čtrnáct set jako ruční prezentovala výše uvedená dáma. Deky, které jsou nabízeny jako výrobek z jačí vlny, jaká nikdy neviděla. A pravá pašmína určitě nestojí sto rupií. Za tuhle otevřenost si zaslouží kšeft, takže nakupujeme (doufejme autentický) tyrkysový mlýnek s mantrou, vlaječky a náramky – jeden jako dárek pro Andreu. Libor s Evou si tam pak odběhnou ještě jednou.

Obejdeme ještě pár obchodů, pořídíme nějaké dárky, holky vymění peníze, zamíříme i do vyhlášeného eco-friendly obchůdku, kde si můžete doplnit vodu do přinesené lahve, vyhodit nepotřebné baterky, koupit himálajskou sůl a další dobroty nebo jen tak posedět u meruňkového lasí. V několika cestovkách ještě zkusíme poptávat cestu do Manali přes Lahaul & Spiti, abychom si byli jistí, že nás Willy nechce natáhnout. Všude se ale dostáváme na podobné ceny, takže je rozhodnuto a za chvíli jsme o 27 000 Rp lehčí. Na oplátku aspoň dostáváme zpátky své pasy. Ještě se domlouváme, že pokud bychom si cestu chtěli prodloužit z dohodnutých tří dnů a dvou nocí, zaplatíme řidiči tisícovku za den navíc. Zní to rozumně.

Když už jsem se rozloučil s mísou (chtěl jsem ručně vyrobenou s libým zvukem, ale ne za čtyři tisíce), padla mi úplně náhodou do oka jedna vystavená před obchůdkem, kterého jsem si předtím asi ani nevšiml. Ruční práce za 2 800. To je taky moc, ale roztomilá paní nabízí smlouvání. Dokážu stáhnout tisícovku, víc ne. Dokonce se zdá, že můžu platit kartou, což je fajn, protože se mi nechce dávat tolik peněz v hotovosti. Ale nakonec je čipová karta nad síly prodavačky i jejího manžela, takže se loučíme s osmnácti sty rupií a vítězoslavně si odnášíme misku.

V Lehu je určitě ještě pár míst k vidění, chtěli jsme si například vyšlápnout ke královskému paláci nebo na vyhlídku na město, ale nakonec se na nic z toho nedostalo. Už padla tma a my padli do pelechu.

Den 7 | pátek 8. července

Pangong Tso

K jezeru Pangong Tso se dá jet v rámci jednodenního nebo dvoudenního výletu džípem. My jsme se nakonec přiklonili ke kratší variantě, i když někde psali, že tu delší si člověk víc vychutná. Na doporučení Adama jsme se chtěli cestou taky zastavit v kláštřech Chemre a Thagtok.

Odjezd byl naplánován na šestou hodinu. A na půl šestou jsme si objednali kafe a čaj. Děda se přišoural dokonce o deset minut dřív. Auto už bylo připraveno, ale našeho řidiče, kterého jsme si opět vyžádali po předchozí dobré zkušenosti, jsme nikde neviděli. Do džípu nás pustil mládenec snad kolem 20-25 let a když usedl za volant, pochopili jsme, že došlo k nějaké změně, se kterou se budeme muset smířit. Měli jsme pocit, že klučina jede možná až moc pomalu a skoro nepředjíždí. Ne že bychom upřednostnili nějakého kaskadéra, ale ten předchozí nám přišel zkušenější. A navíc tenhle do zatáček netroubil, což nás taky docela znervózňovalo.

V Lehu bylo ráno dost zataženo, několik kilometrů za městem se dokonce rozpršelo. Cesta k Hemisu nebyla v podstatě vidět – ještěže jsme tam byli včera. Nezbývalo než doufat, že u čínských (tibetských) hranic bude počasí příjemnější. Zmíněné hranice jsou důvodem, proč je na tuto cestu potřeba získat povolení (permit) – Indie s Čínou se o ně totiž prou. Několikrát během cesty je tedy potřeba ukázat pasy a permit, případně se zapsat do registrační knihy.

U kláštera Chemre si chceme nechat zastavit na focení, ale řidič naši žádost vůbec nepochopil nebo možná ani nezaznamenal. O to víc vzpomínáme na toho předchozího. Projíždíme zeleno-žlutým údolím, jehož krása ještě více vynikne, když se dostaneme výš a údolí uvidíme sevřené mezi vysokými horami. A propos, výška je jedním z důležitých bodů na programu dne. Zanedlouho bychom se totiž měli dostat do sedla Chang La Pass v nadmořské výšce 5 360 metrů. Jedná se o třetí nejvyšší silniční průsmyk na světě (a i ty první dva jsou v Ladaku). A najednou vidíme, kudy se na něj budeme škrábat. Hora naproti nám má v sobě několik zářezů, které

identifikujeme coby serpentýny. Tak to bude legrace. Opuštěné vybrakované auto u jedné zatáčky nám taky zrovna nepřidá. Nakonec to ale není tak hrozné, před půl devátou už jsme na místě. Jen je potřeba se před výstupem z auta pořádně obléct, protože všude kolem je ještě sníh a panuje tu dost velká zima. Ta nám ale nezabrání si to tu pěkně vychutnat – natočit část klipu, pověsit vlaječky, které jsme si v Lehu pro tuhle příležitost koupili, fotit, pozorovat koulující se Indy, kteří zřejmě nikdy předtím sníh neviděli. Trávíme tu asi dvacet minut.

Další část cesty (k jezeru je to ještě sedmdesát kilometrů) je čím dál zajímavější. Všude kolem hory, některé částečně zasněžené. A nikde nikdo. Až u atrakce pro turisty – nejvýše žijících jaků na světě – narazíme na pár dalších džípů. A taky na velkého sviště (?), který vždy jen na okamžik vyleze ze své nory. Po téhle krátké zastávce začíná příroda kolem nás nabírat pořádné grády. Místy působí až mimozemsky, jako bychom se ocitli na jiné planetě. Možná proto, že je tu minimum zeleně a žádná civilizace. Když se na chvíli mezi horami zjeví tyrkysový pruh coby předzvěst jezera, naše očekávání vrcholí. A není zklamáno, jezero je opravdu nádherné. Škoda jen, že není bezvětří, v němž by se na hladině odrážely okolní hory. Ale i tak je to úžasná podívaná. Tady už je ale lidí hodně, dá se tu i v několika stanech najít. My to ale necháváme na později, zatím se kocháme, fotíme, natáčíme. Jedna indická rodina mě požádá, jestli bych se s nimi nevyfotil. Ochoťně svolím a na oplátku si zase fotím já je. A ještě spoustkrát také jezero, kterého se člověk stále nemůže nabažit – několik odstínů modré od světle tyrkysové až po sytě tmavě modrou. Krásné hory, na nichž slunce a mraky dokáží rozehrát působivé divadlo.

Místo, ve kterém se teď nacházíme, se jmenuje Lukung a jedná se o západní cíp jezera. My jsme si zaplatili cestu až do Spangmiku, což je ještě o kousek dál. Tam je sice kemp, ale jsme tu úplně sami, pryč od davů. A výhledy jsou ještě hezčí, k čemuž přispívá i slunce, které už není tak často vykryto mraky. Točíme další kousek klipu a nemůžeme se vynadávat na tu krásu, která je teď ještě intenzivnější díky klidu, který se na tomhle místě rozhostil. Takže další várka fotek.

Když se vrátíme do Lukungu, hlad nás dožene do jednoho ze stanů, kde se za osmdesát rupií podává oběd formou bufetu. Tedy ony to jsou čtyři kastrolky, ale jejich obsah je velmi chutný, hlavně brambory se zeleninou – ty vážně nemají chybu a kdybych se nestyděl, šel bych si přidat. Slunce už teď pěkně svítí, takže ještě odbíhám nafotit další sérii. Už je skoro jedna hodina a čeká nás celá cesta zpátky, takže nasedáme do džípu a vyrážíme.

Průsmyk tentokrát nemá takovou atmosféru jako ráno. A nabídka suvenýrů je tu velmi tristní, takže se moc dlouho nezdržujeme a sjíždíme opět do údolí. Zdrží nás ale cestáři, kteří se rozhodli právě teď asfaltovat kus silnice. Čekání si krátíme hraním Hádej, kdo jsem, ale moc nám to nejde. Šoferovi připomínám, že se chceme ještě zastavit u dvou klášterů. Jen přikývne a po pár kilometrech odbočí k prvnímu z nich – Thagtoku. Zastaví u poměrně malé stavby, která vypadá úplně jinak než fotky kláštera, které jsem našel na webu. Nikde ani živáčka, takže nemáme šanci ověřit si, jestli nás zavezl správně. Nedaleko je ještě jeden klášter, ten vypadá lépe – možná jsou tyhle dvě stavby starou a novou částí. Ale nijak zvlášť to neřešíme, už se začíná pomalu stmívat, takže se raději přesouváme k dalšímu klášteru, který jsme si chtěli vyfotit už ráno. Nemáme v úmyslu jít dovnitř, jen si necháme zastavit kousek od něj, v popředí máme řepkové pole a na různá paměťová média si s ním zaznamenáváme Chemre.

Kolem sedmé se vracíme do Lehu. Odchytí nás Willy, který se chce domluvit na zítřejším odjezdu. Nedávno tvrdil, že stačí vyrazit v pět. Pak najednou začal mluvit o druhé hodině, což se nám moc nelíbilo. Takže jsme se usnesli na čtvrté. V kanceláři byl zrovna i řidič, který nás má tři následující dny vozit. Vypadal jako čertík Bertík s vykulenýma očima, ale jinak docela sympaták. Hned nám všechno ukazoval na mapě. Definitivně si upřesňujeme trasu – první den do Keylongu, druhý do kláštera Kee a třetí do Manali. Ještě jsme se chtěli dostat k jezeru Chandra Tal, ale to prý záleží na tom, jestli už bude cesta k němu otevřená, což zjistíme až na místě.

Den 8 | sobota 9. července

Leh > Keylong

Budík ve 3:15 je vražda. Balení nesnáším obecně, balit v půl čtvrté ráno je sebevražda. Ale co naděláme, čeká nás hodně dlouhý přesun. Leh je ještě ponořen do tmy, ale i tak je patrné, že se ochladilo a modré nebe tu asi dnes panovat nebude. Je tedy opravdu nejvyšší čas odjet. Místo černého džípu teď máme bílý, také o něco málo

prostornější. A když dáme bágly na střechu, přibude k dispozici i zadní sedačka, na kterou pro tentokrát usedá a vzápětí ulehá Libor. Krátce po čtvrté zamáváme Lehu na rozloučenou a vyrazíme vstříc dalšímu dobrodružství. V tu chvíli ještě netušíme, že tomu největšímu, jaké v rámci téhle cesty zažijeme...

Pár kilometrů za Lehem opět začíná pršet. Na rozdíl od předchozího dne ale déšť neustává. Řidič toho moc nenamluví, takže mí souputníci vesměs chrní. Pomalu se rozednívá a spolu s tím začíná trasa nabývat zajímavějších kontur. Po rozemleté kodrcavé silnici vjíždíme do hlubokého kaňonu. Jedeme těsně kolem řeky, která se valí poměrně divoce, a docela mám obavu, aby nám někde nepodemlela cestu pod koly. Kolem nás se tyčí vysoké skály roztodivných tvarů a hlavně s neuvěřitelně příkrými srázy, takže zase valíme bulvy. Jen škoda toho počasí. Řidič najednou zastavuje a někam odbíhá s PET lahví. Nabírá si vodu z trubky vyvěrající bůhví odkud. Hlavně si nepoplést jeho lahev s našimi.

Jízda je opravdu drsná, výmoly hluboké. Při jednom z nich auto nadskočí tak, že se Libor pořádně bouchne do hlavy. Krev mu neteče, ale bolest je tak velká, že se kácí na sedačku a v podstatě s námi přestává komunikovat. Bojíme se tedy, jestli to není otřes mozku nebo něco takového. Za chvíli se ale zdá, že nic vážného by to být nemělo, jen by Libor uvítal prášek na bolest.

Zpočátku jsme široko daleko sami, ale jakmile začínáme stoupat ke druhému nejvýše položenému průjezdnému průsmyku na světě (Taglang La), začínáme potkávat typické TATA nákladáky (jen bych rád upřesnil, že zdejší cesty jsou obvykle dimenzovány na šířku jednoho vozidla, takže vyhýbání se protijedoucím autům, autobusům a nákladákům je jednou z místních adrenalinových atrakcí). Pro ně to asi taky musí být docela záhuľ. Jednomu z nich na samotném vrcholu dokonce vytékají z chladiče litry zelené tekutiny. Jsme tedy opět 5 360 metrů nad mořem, zima je tu ještě větší než včera, sněhu ale míň, lidi v podstatě žádní (až na posádku toho tekoucího nákladáku), atmosféra nijak zvláštní, takže jen párkrát zmáčkne spoušť a rychle se vracíme do aspoň trochu vyhřátého džípu.

Po sjezdu zpět do údolí se ocitáme v krajině, která připomíná Mongolsko – pustá planina, pasoucí se stáda, nomádi. A právě ti jsou hlavní náplní našich dalších dvou krátkých zastávek. Nejdříve holky obdarují oblečením rodinku s malým capartem. O kousek dál, když si fotíme stádo jaků, se na nás vrhne početná skupinka dětí i dospělých, kteří dostanou svůj příděl propisek a bonbonů. Jsou to zase úplně jiní lidé – jak vzhledem, tak chováním. Nerozumíme si ani slovo, ale i tak je to působivý zážitek. Projíždíme pak ještě kolem několika stanů a podobných příbytků, než se dostaneme na základnu, kde je několik dhabů (jidelen). Vlastně jsme ještě pořádně nesnídali, takže si za pár rupií objednááme vajíčkovou omeletu s čapátí a samozřejmě nezbytné nápoje. Omeleta je výtečná! Probíhá i menší pročištění mírného dusna, které v posledních dnech nastalo. Kromě mě si všichni ostatní pročištěli i střeva, takže jsme plně připraveni pokračovat.

Krajina, která nás jen za několik minut vítá, je neskutečná. Jsme zase v úplně jiném světě – nebo dokonce na jiné planetě? Popsat se to nedá, fotky ani zdaleka nemůžou vystihnout, co nás obklopuje. Ale i tak samozřejmě fotíme. Zastavovat tu moc nejde, takže za jízdy. Ani se nenadějeme a dostáváme se opět nad pět tisíc metrů nad mořem, přesněji 5 065 m, a to v průsmyku Lachulung La. Ten nabízí pěkné výhledy na zasněžené vrcholky hor na jedné straně a na silnici zarytou do kopce na straně druhé. Čůrací a fotící pauza. Je tu docela frišno, takže moc dlouho nezůstáváme. Asi po dvaceti minutách si v serpentýnách nad námi všímáme převráceného kamionu s vysypaným nákladem. Vlastně je to dneska už druhá taková nehoda, první nákladák na střeše jsme míjeli hned ráno ještě na normální asfaltce. Zdá se, že se nikomu nic nestalo.

Cesty jsou tu skutečně klikaté a nevyzpytatelné. Třeba takové Gata Loops (4 667 m n.m.) – to jsou serpentýny složené rovnou z jedenadvaceti ostrých zatáček, dokonce si u silnice vysloužily i vlastní ceduli. Překonávají převýšení zhruba tři sta metrů. Pokud by jejich sjezd někomu trval příliš dlouho a kvůli tomu nestihl dojet v rozumnou dobu až do Keylongu, může přespat v Sarchu, kde jsou za sebou nasázeny jeden kemp za druhým. My máme ale velmi dobrý čas (něco kolem druhé), takže se necháme „odbavit“ na další policejní kontrole a jedeme dál. Na oběd není kde zastavit, takže vyndáváme nouzové zásoby – předem nakrájený polický uherák, chleba a kreky. Nabízíme i šoferovi, který nás pobaví, když se zeptá, zda je ten salám vegetariánský. Má smůľu.

Při stoupaní do dalšího sedla (Baralacha la, 4 894 m) se zhorší počasí, padne mlha a mrholí. Působí to tu trochu strašidelně. A vystraší nás i přejezd přes tekoucí vodu, která se přes cestu valí díky tajícímu sněhu. Trochu nám

podklouznou kola, která se tak ocitají jen pár centimetrů od prudkého srázu. Za chvíli zažíváme něco podobného při míjení protijedoucího auta. Nějak nám ten chlapec za volantem zdivočel. Když se před námi objeví dva vojenské náklad'áky, děsíme se, jak je budeme předjíždět. Naštěstí to bereme zprava, takže jsme v klidu. Na cestě je hrbol, který my bez problémů překonáváme, ale jeden z armádních vozů se na něm zaseknul. Nepodaří se mu přes něj dostat ani poté, co jej vidíme z výšky po několika dalších zatáčkách. Máme tedy pořádné štěstí, že jsme je ještě stihli předjet, protože jinak bychom tu mohli zůstat viset bůhvíjak dlouho.

Ale radovali jsme se trochu předčasně. Zanedlouho před sebou vidíme frontu několika aut. Teprve když přijedeme blíž, je patrné, co se děje. Přes cestu se valí poměrně divoký proud vody. Padá z docela velké výšky strmě jako vodopád, na kamenité silnici vytváří zřejmě hlubokou a rozsáhlou kaluž a poté opět padá prudce dolů ze srázu. To nevypadá dobře – těžko říct kdy a zda vůbec se podaří přes vodu položit nějakou provizorní lávku, traverzy nebo něco takového. Kupodivu se ale jeden náklad'ák rozjíždí a brodí se hlubokou vodou. Poté někdo gestikuluje na našeho řidiče, který zařazuje jedničku a vyráží taky! Křičíme na něj, že tam přece nemůže jet, protože takhle hlubokou a rozvodněnou louží neprojde, ale vůbec na nás nedbá. Připadáme si jak v pořadu Jackass, máme oči na vrch hlavy a modlíme se. Asi málo, protože zhruba v polovině vodní překážky vydá náprava auta nepříjemný zvuk a rázem stojíme na místě. Zleva se na nás shora valí prudký proud vody, vpravo sráz. Řidič se zkouší znovu rozjet, ale docílí jen toho, že sebou džíp smýká, což v nás vzbuzuje strach až mírnou hysterii. Kolem stojí snad čtyřicet vojáků, ale nikoho ani nenapadne, aby nám pomohl, jen se dívají, co se bude dít. Na fotkách situace nevypadá až tak dramaticky, ale když jste uprostřed dění, máte pocit, že nastala poslední hodinka. Jana se během pikosekundy přehupuje ze zadního sedadla, ze kterého se mohlo každou chvílí stát akvářko, mezi Evu a mě. Máme fakt strach. Stačí málo, aby se auto špatně pohnulo, a můžeme se kutálet vodopádem ze stráně. Chceme ven. Jana mě nabádá, ať se podívám z okýnka, kam až voda dosahuje. U našich dveří k prahu. Bojím se, že kdybych dveře otevřel, navalí se jimi do auta voda a překlopí nás. Váháme tedy, jestli máme vystoupit, nebo ne. Takže já si roluju nohavice kalhot střídavě nahoru a zase dolů podle toho, k čemu se zrovna přikláníme. Řidič se na naše naléhání, že bychom radši vylezli, tváří neutrálně, jen nám podá naše pasy, které měl u sebe kvůli policejním kontrolám. To nás ponouklo k tomu, že je asi skutečně nejvyšší čas odsud vypadnout. Bereme si foťáky, kameru, Liborův batůžek s prášky, zouváme boty, otevíráme dveře a prcháme! Proud vody je fakt silný, voda je samozřejmě ledová, ale to v tu chvíli moc neřešíme, vlastně ani nevím, jak jsem se na sucho dostal. Vybavuju si jen ruku, kterou mi na pomoc nabídl jeden z vojáků. V tom zmatku jsem se samozřejmě sápal ven ve fázi, kdy jsem měl nohavice spuštěné dolů. Takže je mám mokré do půli stehén. O ponožkách nemluvě, ty tu rovnou nechávám, stejně tak Jana.

Ani v téhle chvíli se v nás ale nezapřou paparazzi, celou scénu si fotíme, i když nás vojáci upozorňují, že v jejich přítomnosti nesmíme. Konečně někoho z postávajících napadne, že by mohli džíp vytáhnout lanem. Chudák náš řidič je skoro po uši v ledové vodě a pokouší se lano nějak připevnit – držák vpředu totiž nemá. Když nasedá za volant, v duchu se loučíme nejen s ním, ale i se svými bágly uvázanými na střeše. První pokus se nezdařil. Probíhá porada a následuje pokus druhý. Auto zabralo jako velký sumec na pořádnou návnadu a pomalu se škrábe ven. Povzbuzujeme ho, a když se ocitne na suchu, radostně řveme a tleskáme. Ufff... Ted' je ještě otázka, jestli bude džíp pojízdný. Je to až k nevíře, ale je! Promočený řidič ukazuje dolů na stan s tím, že si tam všichni dáme čaj.

Těch pár minut, než se do stanu dostaneme, nám stačí, abychom se probrali z prožitého šoku. Jako obrana se samovolně dostavuje smích. Taková zvláštní směs endorfinů a adrenalinu. Doted' jsem nechtěl ve vysoké nadmořské výšce pít alkohol, ale v tuhle chvíli se shodujeme, že tenhle zážitek budeme muset večer zapít. Momentálně nám ale bude muset stačit horký čaj a kafe. Podává se ve velmi příjemném stanu vyloženém dekami – klidně bychom tu i přespali. Šofér se převléká do suchého a dopřává si smaženou rýži.

V úplné pohodě ale ještě nejsme, což se ukáže po několika kilometrech. Před námi se totiž objeví další vodopád přes cestu. Není tak velký jako předešlý, ale i tak z něj nemáme dobrý pocit. Kromě Libora tedy projevujeme přání vystoupit a absolvovat ho po svých. Řidič nás úplně ignoruje. Otvírám tedy dveře a vystupuju. Auto jede pořád dál, málem mi přejede nohu. Šofér konečně pochopí, že musí fakt zastavit. Snaží se nás přemluvit, že vůbec o nic nejde, ale marně. Samozřejmě vzápětí projede vodou úplně bez problému, zato my ted' řešíme, jak se přebrodíme. Riziko uklouznutí v dravém proudu se zdá poměrně vysoké, voda je zcela nepřekvapivě opět studená. Když Libor vidí, jak si počínáme, raději nám jde na pomoc. Takže jsme zase durch...

Dalším důkazem toho, jak s námi příhoda zamávala, je to, že až do Keylongu jsme neudělali jedinou fotku. A přejeme si, abychom už byli v místě dnešního noclehu. Musíme ale ještě vyřešit menší technický zádrhel – dochází nám benzín a nejbližší pumpa je šedesát kilometrů daleko, navíc zavírá v osm hodin. Šofér ve vesnici Darcha kohosi oslovuje a asi za deset minut už si nese provizorní kanystr.

Do Keylongu přijíždíme za tmy. Je to spíš vesnice než městečko, čekal jsem něco podstatně většího. Na druhou stranu jsme se tu po týdnu dočkali signálu! Ne že by tu předtím nikomu nefungovaly mobily, jen je potřeba mít místní SIM kartu, jinak si nezavoláte ani nepošlete SMS. Řidič nám navrhuje nocleh v hotelu Snowland, ale tam se nám nelíbí ani prostředí, ani osazenstvo, ani poloha. Libor s Janou se tedy vydávají zpět na hlavní ulici poohlédnout se po něčem lepším. Netrvá to moc dlouho a už se přesouváme do hotýlku, jehož název jsem ale bohužel zapomněl. K pokoji patří malý balkónek, který využíváme při vykládání bágů – náš čertík Bertík nám je tam podává přímo ze střechy. Zbytečně neztrácíme čas a po velmi rychlém ubytování ve společném pokoji (500 Rp) míří naše kroky do restaurace v přízemí. Na první pohled působí trochu hogo fogo, ale ceny jsou naprosto normální, takže sedáme a v přítomí si při svíčce objednáváme indické a tibetské dobroty. Děvčata oslovuje vitrina s pletenými ponožkami, Eva si hned jedny kupuje. Rovnou se domlouváme na snídani na půl sedmou – to prý není problém.

Jako dezert nám poslouží pět sladkých koulí (celkem za 25 Rp) z nedaleké prodejny sladkostí. Všimáme si, že se nám stran stravy v hotelu postarají i o řidiče, který prý bude spát v autě. Na pokoji si užíváme teplou sprchu (v Lehu jsme si museli vystačit s možností objednání barelu s ohřátou vodou za deset rupií). Já si ji ale nemůžu naplno vychutnat, protože nějaký bílý magor nám po chvíli zběsile buší na dveře a dožaduje se toho, abych sprchu vypnul. Vůbec nechápu, o co mu jde, odpovídám, že se sprchuju a v čem je jako problém. Ukáže se, že mu vadí zvuk, který vydávají kapky dopadající do prázdného barelu. Bez komentáře.

Den 9 | neděle 10. července

Lahaul & Spiti Valley; Kee, Kibber

V půl sedmé už se těšíme na snídani, ale nikde nikdo, restaurace zamčená. No dobrá, chtěli jsme jim udělat tržbu, mají smůlu. Opět balkónem řešíme bágly a ve čtvrt na osm vyrážíme směr Lahaul & Spiti. Před opuštěním městečka si ještě řidič nechává v malinké garáži vyčistit vzduchový filtr a po necelé půlhodině také tankujeme. Vjíždíme do prostředí, které připomíná Alpy. Hory dole pokryté zelenou trávou, nahoře sněhem. Je až neuvěřitelné, jak se ráz krajiny změnil. Vůbec mám v posledních dnech dojem, jako bychom se pohybovali v několika různých zemích i klimatických pásmech a ne jen v jednom koutu Indie.

Na snídani nakonec stavíme v osadě, na jejímž začátku nás cedule vítá v oblasti Lahaul & Spiti Valley. Je tu i policejní kontrola. A hlavně je tu krásně! Zelené kopce, zurčící vodopád, vůně přírody. Vlezeme hned do první jídelny, která nám přijde pod nos, ale bohužel tu nedělají omelety, takže se přesouváme o několik domů dál. Dojdeme až na konec, kde přímo na nás čeká stůl s nádherným výhledem. Omelety s plackami jsou výtečné, takže ani moc neprotestujeme, když máme dohromady platit 320 Rp (včetně teplých nápojů).

Nadlábnutí se necháváme odvézt do ráje. Tak to tu na nás totiž působí. A dojem je nejen vizuální – vzduch je naplněn svěží vůní, hotová esence přírody. Dojem umocňují kameny, které se pod slunečními paprsky krásně třpytí. Liborovi a Janě to nedá, vystupují a hledají nějaké pěkné kousky na památku. Nesmím zapomenout ani na vodopády, kterých jsou kolem nás desítky, některé jsou skutečně impozantní i z velké dálky. A některé protékají přes cestu – ach jo... U jednoho takového vystupujeme nikoli proto, že by nás opět přepadla panika, ale protože Libor chce natočit, jak jím náš džíp projíždí, a my chceme to samé nafotit. Jenže nás samozřejmě opět čeká brodění. Já jednou nešikovně šlápnu a mám vzadu kalhoty komplet mokré, včetně zadku. To bude tedy jízda... Ale je tu tak nádherně, že takové prkotiny ani moc neřešíme.

Krajinu obohacuje poměrně dravá řeka. Snad ta v nás vyvolává potřebu odskočit si. Já si ještě stále suším nohy, takže auto opouštím bos, ale vůbec mi to nevadí, vyskočím tak, jak jsem. Když se ocitneme obrácení tváří proti směru jízdy, uvědomíme si, jak dobře jsme si tuhle technickou zastávku načasovali. Je tu nádherně! Já vím, že už se opakuju, ale tuhle větu jsme si během těch tří dní řekli mnohokrát. Neuvěřitelně nás tohle místo nabíjí, znovu

vnímáme tu nepopsatelnou čistou vůni. Kdo nepozná, nepochopí. Ráj na zemi. Už teď nelituju jediné rupie, kterou nás tenhle výlet stál. A to ještě nejsme ani v polovině.

Cestu příjemnější i obrovská stáda ovcí a koz. Zvířat je tolik, že člověk normálně cítí kozí sýr! Zelená se pomalu ale jistě vytrácí, ale i tak má krajina kolem nás své kouzlo. Naopak přibývá bílá na vrcholcích okolních hor. Poté, co se u malé stanice s obchůdkem a stánky s jídlem s názvem Batal dozvídáme, že k jezeru Chandra Tal se dá dostat jen pěšky, protože silnice je zavřená, nás čeká další vysokohorské sedlo. Jmenuje se Kunzum La, nachází se ve výšce 4 551 metrů, výjezd na něj je jako obvykle „hustý“ a... je nádherné! Rozhodně jedno z nejhezčích míst, která jsme během celých dvou týdnů viděli. Před námi se majestátně tyčí zasněžené himálajské vrcholy. Navíc k nim nemusí člověk moc vzhlížet, protože sami stojíme dost vysoko. Úžasný dojem dotváří malý chrámeček se stúpami a hromadou modlitebních praporků. Nemůžeme se dostatečně vynadávat. Nejradši bychom tu byli aspoň hodinu, ale řidič už nás nahání. Stihneme aspoň natočit jeden refrén klipu.

Po sjezdu do údolí máme tu čest poznat další tvář Lahaulu, kde se evidentně líbí i zvířatům – koně, jaci, kozy, ovce... Kolem třetí hodiny se ocitáme v Losaru, který je nejen další policejní kontrolou, ale také vstupní branou do údolí Spiti. To už není až tak působivé jako sousední Lahaul, ale i tady se najdou zajímavá místa a výhledy. A od určité chvíle máme na dohled i cíl dnešního putování, klášter KEE. Jenomže dostat se k němu není tak přímočaré, jak se na první pohled jeví, uplyne asi tři čtvrtě hodiny, než ho máme skutečně na dosah.

V Lonely Planet jsme se dočetli, že je možné v klášteře přespat. Navíc nám Adam poskytl jméno svého blízkého přítele, který by nám mohl domluvit audienci u třetího nejvyššího lámy. Takže jsme docela natěšení a Jana už sprádá plány tu zůstat o den déle. Klášter totiž vypadá zvenčí úchvatně a prostředí je k meditacím jako stvořené. Řidiče tedy necháme čekat pod klášteřem s tím, že musíme nejdřív zjistit, zda tu budeme moct spát. Dofuníme na nádvoří, kde se nás hned ujímá mladý mnich s moderními brýlemi a svetrem Tommy Hilfiger. Nabízí prohlídku kláštera, ale my nejdřív potřebujeme vyřešit nocleh. Na náš dotaz odpovídá jednoznačně negativně – spát tu rozhodně nemůžeme, vlastně naznačuje, že jsme se asi zbláznili. Adama nezná a jméno, které od Adama máme, mu taky nejdřív nic neříká, pak si vzpomene, že prý je to někdo z vesnice. Na přespání nám může doporučit restauraci pod klášteřem. Pokyne mi, ať jdu za ním, že mi ji ukáže z okna. Díky tomu se dostanu do kuchyně, která je temná a úplně černá. Podobně působí i další, do které po chvíli přicházíme v rámci prohlídky. Navíc tu není žádné světlo, takže si člověk připadá jak v kavárně Potmě. Na uvítanou dostaneme chutný bylinkový čaj. Prohlídka pokračuje na střeše a je možno podívat se i do některých pokojů. Výhled ze střechy je úžasný, ale jinak tu máme takový divný pocit. Mladí mniši jsou zvláštní, vůbec z nich necítíme tu auru, kterou jsme poznali v jiných klášteřech. Ptáme se na ranní pudžu – ano, můžeme se přijít podívat, prý nám ukáží, kde se koná. Zcela nepřekvapivě se odehrává v modlitebně na vstupním nádvoří. Ta je teď zamřížovaná, ale průvodce nás tam prý pustí. No, klidně jsme si to mohli odpustit. Lino s designem plovoucí podlahy moc mysticky nepůsobilo, stejně jako umělé kytky vevnitř. Z tohoto prostoru na nás vůbec nic nešlo. Měli jsme povolenou jednu fotku, ale i tu jsem málem smazal. Vrcholem všeho bylo, když si „Tommy Hilfiger“ řekl o příspěvek (to bychom ještě pochopili) a pak sledoval, jestli a kolik do připravené bedny házíme. Okamžitě nás přešla chuť přespat nejen tady, ale i kdekoli poblíž. V tomhle rozhodnutí jsme se jen utvrdili pod klášteřem, kde se nachází zřejmě škola. Hráli si u ní mladí mniši, kteří v nás evokovali dojem nápravného ústavu. Pryč odsud. Největší zklamání cesty.

Útočiště se vydáváme hledat do vesnice Kibber, která se chlubí titulem „Nejvýše položená elektrifikovaná a motorizovaná vesnice světa“ (4 205 m n.m.). Zastavili jsme hned u prvního hotýlku, kde nás ale odradila dvojice na první pohled volnomyšlenkářských Izraelců sedících před pokojem s hudbou puštěnou na plné pecky. Bohužel byl jejich pokoj přesně mezi těmi dvěma, které nám byly nabízeny. Pokoje byly jinak slušné, čisté, koupelna jakbysmet. I cena byla příznivá. Ale ti dva by nám asi dost lezli na nervy, tak jsme se ještě s Janou a Evou vydali pátrat po dalších možnostech. Čím dál jsme se dostali, tím autentičtější se nám vesnice zdála. Obzvlášť když jsme se stali součástí stáda krav. Bohužel jsme nic lepšího nebo aspoň stejně dobrého nenašli, takže jsme se pokorně vrátili do Norling guesthousu, kde jsme si vzali pokoj pro čtyři za 400 rupií. Zpětně jsme pak v Lonely Planet zjistili, že jej doporučují jako nejlepší ve vsi včetně stravy. Tu jsme vyzkoušeli v rámci večere a opravdu jsme žádný problém neshledali. Zůstali jsme u indické kuchyně, vídeňský řízek nám tu přišel jako příliš velká zhůvěřilost. Rovnou jsme si objednali i snídani, abychom na ni ráno nečekali. Řidiče se ptáme, jestli stačí vyjet v osm. Úplně se vyděsil, prý v žádném případě, musíme vyrazit v sedm. No dobrá...

Den 10 | pondělí 11. července

Přejezd do Manali

Velká část dnešní cesty se kryje se včerejší, takže nemá smysl ji znovu popisovat. Tentokrát se uvoluji zabrat místo na zadní sedačce a plně si to vychutnávám. Ted' už nemusím fotit (světlo stejně není úplně ideální), takže se zaměřuju jenom na kochání. Pouštím si k tomu do sluchátek své oblíbené kousky, které celkový dojem jen umocňují. Chvillemi se mi až derou slzy do očí, jak je mi tu hezky. Kunzum La si nenecháme ani podruhé ujít, tohle místo se jen tak neokouká. A na dalším úseku mi to nedá a stejně aspoň přes okno fotím – je to silnější než já. Pak nastává území vodopádů přes cestu, což mě trochu znervózňuje, ale všechny překonáváme s přehledem.

V půl druhé se dostáváme na rozcestí, ze kterého budeme pokračovat přes Rothang Pass do Manali. Už máme docela hlad a hned u cesty je nějaká malá výkrmna, takže si tu necháváme zastavit. Bohužel domluva není příliš ideální, takže místo smažených nudlí dostaneme spařenou instantní nudlovou polívku Maggi. Libor dostane něco úplně jiného, než si představoval, ale aspoň to vypadá jako normální jídlo. Bereme to tedy tak, že se ted' potřebujeme nasytit, nikoli pochutnat si. Chut' si spravíme aspoň sušenkami za pár rupek.

Když začínáme stoupat k Rohtang Passu (3 978 m n.m.), naskočí opět signál a přijde mi SMS od našich, že někde v místech, kde se pohybujeme, došlo k velkému vlakovému neštěstí. Trochu nás to zarazí, protože nikde v okolí žádné vlaky nejezdí. V Manali musíme zjistit co a jak. Cesta do sedla je příšerná. Snad nehorší, co jsme tu zatím zažili. Výmoly jsou obrovské, takže si musím dávat pozor, abych neproletěl střechou. V průsmyku jako takovém není nic zajímavého, jen spousta stánků, takže jim projíždíme bez zastavení. Zastavujeme ale o kus dál, stejně jako několik málo aut před námi. Řidič nás upozorňuje, že jsou tu velmi obvyklé zácpy, které trvají dvě, tři, někdy ale klidně i deset hodin. Doufáme, že tentokrát to tak extrémní nebude. Jsou tři hodiny odpoledne, neradi bychom odsud odjížděli v jednu v noci.

Zřejmě je to ale skutečně naprosto běžná situace, protože u cesty jsou připraveny stánky s občerstvením, nápoji, praženou kukuřicí... Část „silnice“ (to je v tomto případě opravdu hodně nadsazený termín) před námi vypadá jako tankodrom – bláto, hluboko vyjeté koleje, louže... Ted' pouštějí auta z druhé strany, v naprosté většině případů jsou to nákladáky, které mají s terénem co dělat, skoro všechny musí z bahna vytlačet buldozer. Velká auta se kolíbají ze strany na stranu. Vzhledem k tomu, že náš džíp je zaparkován s koly jen pár centimetrů od srázu, nehodláme riskovat, že do nás nějaký nákladák šťouchne a my se budeme poroučet ze svahu. Takže vystupujeme a pozorujeme nastalý šrumec. Připadá nám, že celou akci nikdo nekoordinuje. Sedí tu sice policajt s vysílačkou, ale máme pochybnosti o tom, zda v ní má vůbec baterky. Řidič odhaduje zdržení na dvě až tři hodiny. Trochu vyčítavě dodává, že kdybychom dorazili o pět minut dřív, mohli jsme to ještě projet.

Po hodině a půl nás to přestává bavit, protože stále pouštějí jen protější stranu. Navíc se nám moc nelíbí představa, že se budeme brodit džípem v tom terénu, který před sebou vidíme. Domlouváme se tedy, že zatím půjdeme dolů pěšky a šofér nás pak cestou nabere. Dole je prý nějaká stanice, kde si můžeme dát čaj, tam nás tak za 2-3 hodiny vyzvedne. Bágly samozřejmě necháváme v autě. Jen co vyrazíme, začíná padat mlha. Když jdeme po kraji cesty a proti nám se řítí hlučné a smradlavé nákladáky, které nás těsně míjejí, není to moc příjemný pocit. Za zatáčkou už je situace o něco málo lepší. Těch zatáček nás ale ještě čeká spousta... V jedné z nich si chtějí holky odskočit, my hlídáme jejich věci. Jsme uzavření dvěma velkými auty, takže na nás není ze silnice vidět. Přistoupí k nám dva chlápci a tak nějak podivně se dívají. Vůbec z toho nemám dobrý pocit. Mlha je tak hustá, že kdyby mě majzli po hlavě, nikdo to ani nevidí. Popostoupím dál, oni mě následují. Kde ty holky jsou? Stejně jsme padlí na hlavu – čtyři bílé tlamy se prostě vydají pěšky kolem neuvěřitelně dlouhé kolony nákladáků, jejichž řidiči můžou být všelijací. Nicméně tihle dva nám nakonec nic neprovedli.

Mlha jde ještě snést, ale začne pršet a to je horší, už je i dost chladno. Já si navíc zrovna dneska vzal šortky, děravé boty a jen lehkou mikinu. Zákon schválnosti. Stanici nejde přes mlhu ani vidět, takže vůbec netušíme, jak je ještě daleko. Žádná auta shora nejezdí. Naopak stále přibývají přijíždějící zespodu. Snažíme se jim vysvětlit, že je cesta ucpaná, ať se tam nederou, protože všechno jen zhorší, ale je to zbytečné. Tohle nevypadá dobře. A jen nás to ujišťuje v tom, že dole nikdo nic nekoordinuje.

Po třech hodinách chůze konečně dorazíme do stanice Marhi, kde je několik restaurací. Vybíráme tu, ze které je dobrý výhled na kopec, abychom měli přehled, zda se auta už rozjela i směrem dolů. Objednáváme si večeri

a první rundu čajů. Majitel je mladý sympaták, kterému pomáhají dva malí kluci. Dostávají od nás propisky. Jídlo už máme v sobě (nejlepší Alu Ghobi, jaké jsem v Indii kdy měl!) a stále nic. Už je tma, takže můžeme sledovat jen pohybující se reflektory a dohodovat se, zda jedou nahoru, nebo dolů. Po druhé várce čajů vytahujeme cestovní Člověče, nezlob se. Ptáme se, kdy zavírají – prý za půl hodiny, tedy v devět. Řešíme, co dál. Na řidiče nemáme číslo, nevíme ani, jak se jmenuje. Nezbývá než spoléhat na jeho poctivost, jinak už se můžeme s bágly rozloučit. Působil na nás ale velmi slušně a poctivě. Nicméně je potřeba vymyslet, jak mu dát vědět kde jsme pro případ, že dorazí až někdy v noci. Uvažujeme o hlídkách, ale není to ideální.

Majitel restaurace nám nabízí nocleh ve stanech. Za dva chce patnáct set. Tak to by bylo zdaleka nejdražší ubytování celého pobytu. Když se jdeme na stany podívat, teprve na nás dopadne krize. Tohle ne. Normální malé áčko s promoklou střechou. My jsme stále promočení od deště a teď už je docela velká zima. Noc v něčem takovém bychom ve zdraví nepřežili. Jana se tedy ptá, jestli bychom nemohli přespat v restauraci, že mu zaplatíme jako za stan (800 Rp). Naštěstí na to kývne.

Takže si jdeme připravit lůžka. Jediná možnost je srazit lavice. Mají kovové špruše a každá šířku cca 30 cm. Když tedy srazíme vždy dvě k sobě a vysteleme je úzkými matracemi, vychází prostor zhruba necelých šedesát centimetrů pro dva. Tak to bude oříšek. Dostáváme několik smradlavých houní, které pračku aspoň dvacet let neviděly, nejspíš vůbec nikdy. Doma bychom na takové deky ani nesáhly, tady nám budou dobré. Protože nemám ponožky, Eva mi půjčuje dva šátky, které by je měly nahradit. Uléháme jako sardinky. Jana se ptá, kde má Libor nůž pro případ, že by nás někdo přepadnul. To nám tedy na klidu moc nepřidá. Navíc by nám byl nůž asi stejně k ničemu, protože by s k němu Libor nedostal – po ulehnutí se prostě nelze hýbat, člověk jen čeká, kdy dostane křeče do kterékoli části těla. Majitel si nás dokonce vyfotil na svůj iPhone – tak směšně jsme museli vypadat...

Kupodivu jsem spal docela dobře i přesto, že jsem se každých zhruba deset minut probouzel a díval se z okna, co se na kopci děje. Občas se na něm rozhýbala světla, ale naděje většinou skončila konstatováním, že tohle auto jede taky nahoru. Asi ve dvě hodiny se za staženou roletou restaurace ozýval hluk několika lidí, kteří na sebe docela hulákali. Ta roleta nebyla stažená až k zemi, mezerou by klidně někdo menší mohl prolézt, takže jsem z toho neměl moc dobrý pocit. A hlavně stále nic nejelo. Ještě dlouho, dlouho... až někdy kolem čtvrté se rozsvítil doslova náhrdelník světel, který měl v tu chvíli pro nás cenu zlata. S Evou jsme na sebe hodili houně a vystřelili ven, Libor nás hbitě následoval. Mně se bohužel zrovna strašně chtělo na velkou, takže jsem venku zběsile pobíhal a hledal místo, kde bych mohl tenhle problém vyřešit. Musel na mě být opravdu moc pěkný pohled – zmateně pobíhající magor s houní na zádech, dekou Turkish Airlines jako sukni přes nohy a se šátky vyčuhujícími z bot. Nakonec jsem se uchýlil do kadibudky patřící k restauraci. Ještěže byla tma. Chudák majitel, až to ráno objeví...

Stihl jsem to akorát, když kolem nás začala projíždět auta. U jednoho se nám zdálo, že by to mohl být náš džíp, ale projel tak rychle, že jsme nestihli nijak zareagovat. Libor má na hlavě čelovku, střídá bílé a červené světlo – těžko říct, které nám dává větší šanci na shledání s řidičem a bágly. Po chvíli se k nám blíží osoba mávající baterkou. Je naprostá tma (což má asi jedinou výhodu v podobě nádherné hvězdné oblohy), takže vůbec není vidět, jak vypadá. Jen doufáme, že je to náš čertík Bertík. Ptám se tedy: „Is it you? Calvin Klein?“ (měl mikinu s touhle značkou). A skutečně jsme najednou rozeznali velká písmena C a K. V jeho tváři se zračila obrovská úleva. Zdálo se, že o nás měl strach. A nám taky spadl pořádný balvan ze srdce. Když jsme došli k zaparkovanému džípu, ukázal nám řidič, jak mu ho nějaký vojenský nákladák zřídil. Chudák malej... Ještěže jsme v tu chvíli neseseděli v autě my.

Vrátili jsme houně a majiteli zaplatili pět set rupií, když jsme tam ani nezůstali celou noc – nic nenamítal. Všichni jsme si zašli do vedlejší jídelny na čaj a pak už konečně odjíždíme do Manali. Po zhruba čtrnácti hodinách čekání. A to jen proto, že tu nejsou policisté schopni dopravu zorganizovat. Stačilo by, kdyby dole čekal jeden a zastavil proud aut mířících nahoru, dokud nesjede aspoň několik vozů dolů. Holt Indie...

Den 11 | úterý 12. července

Manali

Ačkoli do Manali zbývá nějakých třicet kilometrů, jedeme poměrně dlouho – u každého městečka si říkám, že to už asi bude ono. A není. Výškový rozdíl mezi Marhi a Manali je více než dvanáct set metrů a silnice není vždy

v ideálním stavu, tak to přece jen chvíli trvá. Začíná svítat, takže můžeme vnímat okolní krajinu, která tentokrát připomíná třeba Slovinsko.

V Manali jsme asi kolem půl šesté. Zažívám opačný pocit než v Keylongu – čekal jsem malé městečko s jednou ulicí a pár guesthousy, ale projíždíme spleť ulic, ve kterých na své nocležníky čeká jeden hotel vedle druhého. Tady by nás řidič neměl jak najít, pokud bychom se v noci rozhodli nechat se sem odvézt. A na autobusovém nádraží je už teď dost rušno. Řidič se s někým domlouvá a zavází nás k hotelu Unique. Není čas na hrdinství, protože se potřebujeme dostat, takže i když nejsou pokoje bez chybičky (třeba v tom našem je dost cítit záchod), oba pokoje po 300 rupiích bereme s tím, že jsme ochotni platit jen za nadcházející noc, nikoli za dnešní ráno. Šoferovi dáváme pětistovku za věrné služby a s poměrně těžkým srdcem se s ním loučíme. On působil jako takové domácí zvířátko a přece jen jsme s ním strávili tři dny a prožili dva silné příběhy...

Nakonec zase až tak dlouho nespíme, po desáté už vyrážíme na průzkum města. Pár minut chůze stačí k tomu, abychom se dostali na rušnou hlavní třídu. Velkou výhodou je, že na její velkou část nesmí žádná auta. O to víc je tu ale žebrajících dětí, prodavačů bubínků nebo chlapíků, co nám pod nos strkají plátno upevněné v dřevěné obruči a nabízejí, ať si vyzkoušíme vyšívání – to jsem moc nepochopil. Útoky všech odrazíme, protože se potřebujeme především najít. Vybíráme solidně vypadající a na místní poměry čistou jídelnu, kde se stravuje i docela dost místních. Chceme si dát nějakou omeletu, ale na dotaz zjišťujeme, že omelety nevedou, protože jsou vegetariánská restaurace. To nás trochu zarazí, ale zřejmě tu mají hranice vegetariánství posunuty jinam než u nás. S děvčaty tedy volíme zeleninový burger, Libor kukuřičnou polívku.

Centrum Manali je napěchované obchody, obchůdky, stánky. Především Jana tedy velmi zbystřila. Nejdřív ale musíme vyřešit dvě věci – vybrat z bankomatu a zajistit dopravu na zítra do Dharamsaly. Obejdeme tři kanceláře a zjistíme, že všude jsou stejné časy odjezdu i cena (až na jednu výjimku, kde nám nabízeli luxusní bus o stovku dražší) – v 19:30 za 300 Rp. Ve třetí kanceláři měli čisto a útulno a byli na nás milí, takže si lístky kupujeme tam. A můžeme vyrazit na průzkum terénu. Začínáme pořádně vnímat své okolí. Lidé jsou tu úplně jiní než na severu. Tohle už je zase ta „echt“ Indie, kterou jsme poznali před pěti lety. Tu a tam se mihne i nějaký svatý muž. Atmosféra Ladaku se vrací jen v malém krámku s tibetskými a buddhistickými artefakty. S Liborem nás nejmíc zaujme obrovský jačí zvon z meruňkového dřeva. Prý je to skutečný kousek z jedné vesnice. Krásně by se vyjímal na naší lodžii, ale cena byla příliš vysoká – 4 500 rupií. Tolik určitě nejsme ochotni dát. Jinak ve městě seženete v podstatě všechno – oblečení, šátky všech možných barev, boty, turistické vybavení, nádobí (Jana uvažuje o talíři na tháí)... A taky je tu drogerie/lékárna se spoustou výrobků značky Himalaya. Na tu nás upozornila Andrea, která ji sama používá a je s ní velmi spokojená. Jedná se o přírodní produkty, které tedy rozhodně neublíží a snad pomůžou. Ceny jsou pro nás úplně směšné, takže zmateně těkáme z jedné krabičky nebo lahvičky na druhou a nevíme, co dřív vzít. Po chvíli k nám přijde prodavačka s košíkem, abychom měli vybrané zboží vůbec kam dávat. Vzájemně si sdělujeme, co jsme ještě našli – a v ten moment se to objeví i ve druhém košíku. Jana si všimá ještě další zajímavé značky, ovšem nápisy jsou jen v hindu, takže nepozná, k čemu slouží. Ptá se tedy obsluhy, co by z toho mohla použít pro zlepšení svého zdraví. Pán jí nabízí pouze nějaký přípravek na zlepšení funkce mozku. Jana s díky odmítá.

Dopoledne jsme si všimli kina. Před pěti lety jsme tenhle kulturní zážitek nestihli, takže jsme to chtěli napravit. Přišli jsme ale asi čtvrt hodiny po začátku uvedeném na programu, takže to necháváme na zítřejší dopoledne. Místo kina se vydáváme do přírodního parku (vstupné deset rupií). Je to les přímo ve městě, který nabízí především příjemný chládek a stín. Chvíli následujeme vyznačenou stezku, ale pak zaslechneme zurčící vodu a vydáváme se k ní. U řeky je poměrně živo, je tu řada Indů, kteří jako by sem přijeli na dovolenou. A nejspíš to tak i je. Uvelebujeme se na klidném místě stranou, usedáme nebo uleháme na obrovské balvany a relaxujeme. Vždyť proto tu také jsme – uběhlé dny byly poměrně náročné a tělo potřebuje trochu zregenerovat. Ani tady ale neunikneme nabízejícím „šafránu“, což je zřejmě krycí jméno pro drogy, kterými je Manali vyhlášeno. Samozřejmě nekompromisně odmítáme.

Pak máme možnost poznat další formy indické zábavy. Postarší ženy v tradičním oblečení se po parku procházejí s obrovskými angorskými králiky a nabízejí sebe i je k focení. A budete se divit, nemálo místních jejich nabídku skutečně využívá. Pak tu máme možnost navléct se do kostýmů a opět se nechat vyfotit. Pro zamilované je

připraveno i srdíčko z květů sloužící jako pozadí snímku. A nejvíc nás pobaví malinké jezírko, na němž se Indové vesele prohánějí ve šlapadlech. Vzpomeneme si na letní Vltavu...

Z parku procházíme kolem tržnice do tibetské čtvrti – jsou tu dva chrámy i krámký s čínskými a tibetskými suvenýry. Eva si konečně pořizuje hlavu Buddhy, kterou si tak přála (350 Rp). V cestovní kanceláři zjišťujeme, kde došlo k té vlakové nehodě, zda to nějak neohrozí náš přesun z Amritsaru do Dillí. K neštěstí prý došlo na trati z Dillí do Kalkaty, takže nás se to vůbec netýká. Už je skoro pět hodin, tedy čas na pozdní oběd/brzkou večeři. Nechce se nám do špinavých jídelen, takže nám padne do oka venkovní restaurace nedaleko našeho hotelu. Mají tu naprosto neuvěřitelné ceny. Alu Ghobi za 35 Rp! Bohužel některá jídla z lístku nejsou k dispozici, ale i tak si nakonec vybereme a za směšné peníze se pořádně nadlábneme. Ale stále nám to nestačí, takže v restauraci na horním konci hlavní ulice si dáváme pár zákusků vystavených provokativně do ulice. Je to příjemné místo – čisté, útulné, milí kluci, kteří nás obsluhují. Sem se ještě vrátíme.

Jen o pár kroků níž nám cedule lákající na internet připomene, že bychom se měli ozvat svým blízkým. Internetová kavárna v patře nás přímo šokuje. Moderní design, takřka až sterilní čistota, obrovské monitory, dokonce je možné si vybrat mezi Windows a Macem (Mac je ale dvakrát dražší), není potřeba si nic objednávat – stačí jen zaplatit internet. A ten je božsky rychlý! Člověk má až tendenci přemýšlet, kam by ještě zabrouzдал, aby tenhle neuvěřitelný komfort plně využil. Cena? Dvacet rupií za prvních půl hodiny. Prostě zázrak!

Podobně civilizované prostředí nás vítá i v prodejně Adidas, v níž mají právě 40% slevy na všechno. Velikosti ale odpovídají spíše místním, takže to nakonec vyhraje jen jedno tričko. A pak už jen nakoupit vodu, mangový džus a chipsy, protože si večer chceme udělat malou hruškovcovou párty – konečně můžeme bez obav z nadmořské výšky pít alkohol! A já to vítám, protože mě začíná trochu zlobit břicho a střeva. Není to nic velkého a omezujícího, dá se to kontrolovat, ale evidentně mi něco nesedlo. Eva má opačný problém. Ale všichni jsme rádi, že se konečně můžeme pořádně vyspat, nemusíme vstávat za ranního kuropění a čeká nás jen další relaxační den.

Den 12 | středa 13. července

Manali, přejezd do Dharamsaly

Tentokrát jdeme na snídani na jistotu – ke klukům, u kterých jsme si včera dávali zákusky. A jsme navýsost spokojeni. Nedá nám to a ještě jednou bereme útokem obchod s Himalayou, tentokrát už ale jenom decentně. Nalákal nás tam leták prezentující kompletní řadu – některé vychytávky naší pozornosti včera unikly. A druhou naší návštěvou poctíme i nenápadně zastrčený obchod v patře, kde Libor s Janou včera objevili péřové vesty North Face (ehm) za v přepočtu dvě české stovky. Mimochodem, když jsme večer s Evou na ty dva čekali, skupinka mladých mužů si nás fotila. Tedy zdálo se, že měli zájem především o mě (Eva promine), o jejich orientaci ale nechci spekulovat. To, že se drželi za ruce, tady v Indii nic neznamená :-). Výběr vest nebyl jednoduchý – barvy, velikosti, typ vycpání... Ale nakonec jsme dvě ukořistili. A rovnou i velkou cestovní tašku za pouhých 200 Rp, protože už všechny ty nákupy a dárky nemáme kam dávat.

Vracíme se na hotel, balíme a na recepci žádáme o úschovu bágů. Vzhledem k tomu, že jsme včera na chodbě zaznamenali pár zavazadel, která se tam jen tak povalovala, se dožadujeme, aby ta naše byla někde pod zámkem. Prý bez obav. Moc tomu nevěříme, takže si vše cenné bereme s sebou, ale uvidíme. U pokladny kina jsme tentokrát včas, ale k našemu překvapení se dozvídáme, že tady je skutečně jen pokladna. Kino je na druhém konci města, podle fotky se jedná o dost velký multiplex, což vzhledem k velikosti Manali moc nechápeme. Ale filmy jsou tady asi opravdu hodně populární. Ted' se nám nikam plahočit nechce, takže zase nic.

Co s ušetřeným časem? Dva kilometry odsud má mezi cedry stát jedna z mála pamětihodností města – hinduistický chrám Hadimba. To by mohla být pěkná procházka. Docela je, dokud se nedostaneme ke schodům. Jsme sice podstatně níž než před pár dny na severu, ale přece jen pořád ještě o 400 metrů výš, než je nadmořská výška Sněžky. A právě na schodech je to hodně znát. Takže když se k chrámu konečně doplazíme, usedáme na lavičky a jen sledujeme, jak se tu Indové baví. Bílých tu totiž moc nevidíme, jestli čtyři, tak je to hodně. Když máme dech na svém místě, jdeme se podívat dovnitř. Vypadá to tam jako v jeskyni, vejdemo se tam stěží jen my. Za drobný příspěvek dostáváme červenou čárku na čelo a pár burizonů. Mně se nějak pořád nechce věřit, že jsou

k jídlu, ale když je do sebe vpraví všichni ostatní, jdu do toho taky. Kousek opodál je ještě „stromový chrám“, což je v podstatě strom ověšený různými zřejmě rituálními předměty. Pak už se pomalu vracíme zpátky do města.

Na oběd si vybíráme typickou jídelnu pro místní, kde na nás hledí jako na zjevení. A když si objednáme kolu, přinesou mi ji zabalenou do růžových ubrousků jako svátost. Bohužel s jídlem už to tak slavné není. Moje smažená rýže smrdí, jako kdyby ji připravovali na vyjetém motorovém oleji. A co hůř – ona tak i chutná. Možná je to jen pánev, na které ji dělali, ale já do sebe nehodlám vpravit víc než dvě lžice. Ostatní mají trochu víc štěstí a dělí se se mnou o paranthu (druh placky).

Do odjezdu nám zbývá ještě poměrně hodně času a nechce se nám jen tak sedět v parku. Navrhují tedy, že bychom se ještě mohli vydat do blízké (3 km) vesnice Vashisht. Podle Lonely Planet by nás měl odvoz přijít na padesát rupií. Nedostaneme se ale pod sedmdesát s tím, že nás odmítají nabrat do jedné rikši (prý se to nesmí, čemuž se jen smějeme, protože jsme takhle jeli už x-krát), takže celkem 140 Rp. A to nám přijde dost, jdeme tedy pěšky. Ze začátku je to lehká procházka po silnici, ale pak se cesta stočí do prudkého kopce a z nás opět lije. A zdá se, že za chvíli bude lít i z nebe. Do centra Vashishtu ale dorazíme ještě za sucha. Je tu několik chrámků, svatých mužů, poměrně dost turistů a také lázně s horkými prameny. Jsou rozdělené na mužskou a ženskou část, do mužské lze nahlédnout přes zídku. Malá kamenná nádrž, v níž se tísni asi patnáct Indů ve spodním prádle, někteří celí namydlení. Tak tohle určitě nedáme :-). Když začne skutečně poprchávat, přepadneme první rikšu, která nám přijde pod ruku, a za sto rupií se mladým řidičem necháváme zavézt zpět do Manali. Na smlouvání kašleme.

Ted' už je čas jen na lehkou večeři u kluků a vyzvednutí bágů. Ty se samozřejmě válí bez dozoru na chodbě, jak jsme předpokládali, ale nevypadá to, že by se do nich někdo dobýval. Loučíme se, ptáme na cestu a vyrážíme ke stanovišti soukromých autobusů. To je v podstatě už za městem, takže si chvílemi nejsme úplně jistí, že jdeme správně. Až teprve benzínka, kterou nám v hotelu určili jako záchytný bod, nás uklidňuje. Ovšem pohled na přistavené stroje moc ne. Nejlepší léta už mají rozhodně za sebou, i když zrovna ten náš (HP 01-7777; SPZ nám sdělili v kanceláři, kde jsme pořizovali jízdenky) vypadá ještě docela obstojně. Jeho obsluha v nás ale moc důvěry nebudí. Když si chceme uložit bágly do zavazadlového prostoru, nikdo se nám nevěnuje. Jsme tu první, ale hned vzápětí se začínají dostavovat další bílé a také žluté tváře. Pak teprve přijde stařík a ujímá se ukládání zavazadel. Za každé chce deset rupií, takže se s ním trochu dohaduju, protože o tom nikde nebyla řeč, ale on mi s klidem ukazuje zadní stranu jízdenky, kde se píše dokonce o dvaceti rupkách za kus. Takže ho už radši nedráždíme a platíme padesát rupií. K dobré náladě nám nepřispěje ani mladý pár, který mluví česky. Při jejich příchodu jsme se spolu zrovna nebavili, takže oni netuší, že jim rozumíme. Až když se mě slečna anglicky zeptá, jestli si může sednout na zídku tam, kde má Libor kameru, a já ji česky odpovím, že může, jsme všichni doma. Pár nám není nijak zvlášť sympatický, takže se do přehnané konverzace rozhodně nehrneme. Po sedmé hodině zabíráme svá místa a na minutu přesně (nevídané!) v půl osmé stroj zaburácí a odváží nás vstříc dalšímu dobrodružství.

Zanedlouho je tma, ale měsíc je ve fázi někde kolem úplňku, takže je docela dobře vidět, kudy projíždíme. Nejdřív městečky a vesnicemi (stavíme u několika stánků s ovocem, Libor pořizuje broskve), pak přírodou, která by za bílého dne byla určitě zajímavá – kopce, řeka... Jen si říkáme, že těch vysoko položených serpentýn bez svodidel už bylo docela dost. Řidič se s tím moc nemazlí, takže na spánek nemám moc pomyslení. Stavíme nejen v hotelu na jídlo (toho my se neúčastníme), ale také u chrámku, u něhož klučina fungující jako stevard vystoupí, pomodlí se a zase se vrátí. Zvláštní. Já moc spát nemůžu i proto, že pánovi před námi se podařilo rozbít sedačku, která nedrží v nesklopené pozici, takže ji mám položenou mezi nohama. Pracně tedy hledám polohu, ve které by mi co nejméně překážela.

Cesta má trvat 10 hodin, příjezd do Dharamsaly jsme tedy očekávali kolem půl šesté ráno. Vlastně jsme zjistili, že autobus jede až do McLeod Ganj, což nám ušetří čas, peníze i starosti, jak se tam takhle brzo ráno dostat. Takže když začal stevard v půl čtvrté vykřikovat „Damsala Damsala“, nevěřili jsme svým uším. Je fakt, že to byla poměrně divoká jízda. Ale kde budeme v tuhle hodinu shánět ubytování? Naštěstí už na nás na konečné čekalo pár naháněčů. Normálně bychom je setřásli, ale ted' jsme byli rádi, že se nás vůbec někdo ujme. Jednoho tedy následujeme. Všude je tma, takže si neumíme dost dobře představit, jak bychom tu ted' na někoho bouchali, ať nás ubytuje. Jdeme už ale nějak dlouho, máme pocit, že se vracíme zpátky do Dharamsaly, takže se ptáme, kde to jako je. Prý ještě dvě tři minuty. Docela nás to vytočí, přece jen jsme nevyspali, táhneme těžké batohy, nechceme to mít moc daleko do centra dění. Ale co nám zbývá? Najednou nás táhne podivnou cestičkou k růžovému domu,

kde nám ukazuje pokoje. Kupodivu vypadají slušně, prý jsou s teplou vodou. Bereme tedy dva dvoulůžáky v Ketan Lodge po 300 Rp. Jsme úplně vyřízeni, takže padáme do postele v podstatě tak, jak jsme.

Den 13 | čtvrtek 14. července

McLeod Ganj

Někdy kolem úsvitu slyšíme zvenku drsnou bouřku a strašlivý slejvák. V průvodci psali, že si máme připravit výbavu do deště, protože tady hodně často prší. Ale tohle byl fakt masakr. Naštěstí v poledne, kdy se vyhrabeme z pelechů, už je po dešti. Ulice už jsou teď samozřejmě podstatně rušnější než v noci, potkáváme i řadu cizinců. Nedá se nic dělat, dnes už je MCLEOD GANJ dost turistickým místem, ale i tak si stále uchovává příjemnou atmosféru. Jako první úkol si dáváme zajištění dopravy do Amritsaru. Ptáme se hned v první kanceláři, kolem které procházíme. Mládenec nás překvapí tvrzením, že odsud žádný autobus nejezdí. Prý můžeme jediné do Pathankotu a odtud vlakem. Je nám to divné. Lonely Planet sice není poslední dobou moc přesný, ale že by si až takhle vymýšlel? Když se ujistíme, že skutečně jiná volba není, najednou se dozvídáme, že se dá jet buď v pět hodin ráno přímým spojem ale z Dharamsaly nebo od deseti hodin z McLeod Ganj do Pathankotu a tam přestoupit na jeden ze spousty autobusů do Amritsaru. Prý ho nenapadlo, že se ptáme na „obyčejný“ autobus (v Indii jezdí státní a soukromé spoje, turisté obvykle používají ty druhé). Taxík do Dharamsaly by nás prý vyšel na tři stovky (LP tvrdí 140). Když to shrneme – ranním busem bychom sice jeli přímo do Amritsaru, ale museli bychom někdy kolem čtvrté ráno vyrazit z McLeod Ganj do Dharamsaly taxíkem za tři sta. Spoj přímo z McLeod Ganj je sice s přestupem, ale nemusíme se nikam plahočit, můžeme se normálně vyspat a v klidu nasnídat a ušetříme za taxi. Takže volba je jasná. Všechno si ještě ověřujeme na „náměstí“, kde je stanoviště státních autobusů. Lístky prý není potřeba kupovat dopředu, stačí přímo ve voze.

Na snídani jsme zvolili čistě vypadající podnik, v němž už sedělo i několik bílých tváří. Jídlo jsme měli na stole rychle, bylo dobré a navíc je tu k dispozici wi-fi zdarma (heslo = banana cake :-), což samozřejmě využíváme. Chci se mj. jen tak zběžně podívat, co je u nás doma nového, když narazím na zprávu o včerejších bombových útocích v Bombaji. Moc na klidu nám to nepřidá – nejdřív vlakové neštěstí, teď tohle... Naši asi musí být polomrtví strachy. Po snídani prolezeme pár krámků a pořizujeme nějaké drobnosti. Nakonec se udělalo docela hezky, i na sluníčko došlo. Takže se v klidu procházíme směrem k sídlu dalajlámy. Ten je teď bohužel v Americe, takže nehrozí, že bychom ho byť jen letmo zahlédli, ale to nevádí. Na hlavní nádvoří komplexu přicházíme v době, kdy mají zřejmě mniši – studenti přestávku. Je tu celkem rušno, k čemuž určitě přispívá i akustika venkovních prostor. Mimochodem, už před vstupem do areálu se zevnitř ozývaly zvuky, jak kdyby tu právě probíhala hodina tělocviku :-). Studenti ale naopak odpočívají, diskutují, přičemž zřejmě na podporu svých argumentů mocně gestikulují a tleskají – a to je právě ten „tělocvičný“ zvuk. Je hodně zajímavé je jen tak pozorovat. Nezdá se, že by je zájem příchozích nějak vyváděl z konceptu, jen nám občas věnují letmý pohled.

O patro výš je velká modlitebna (Tsuglagkhang Gompa), kde zřejmě pronáší své proslovy samotný dalajláma, jehož rezidence se nachází jen pár kroků odtud. Nechybí ani nezbytné modlitební mlýnky. Dvě ženy tu praktikují modlitební rituál, který připomíná cvičení s posilovacím kolečkem populárním za totáče. Celkově tu panuje příjemná, uvolněná atmosféra. Tíživější pocity člověk zažívá ve zdejším Tibetském muzeu (vstupné pět rupií), kde se můžete seznámit se zásadními informacemi o tibetské otázce. Nikdy jsem nebyl jednoznačným příznivcem vyvěšování tibetské vlajky, ale tady si člověk uvědomí, že je to to nejmenší, co by měl udělat... Muzeum není velké, na prohlídku stačí 15-20 minut podle toho, kolik textů si chcete přečíst.

Než se nadějeme, je pět hodin odpoledne. Chceme se osvěžit v jedné z kaváren kousek od komplexu Tsuglagkhang, ale úplně ideální volba to nebyla. Místo mátovo-zázvorové limonády mi přinesli čaj (vrátil jsem ho), deklarovaná wi-fi zdarma nefungovala, aspoň že palačinka byla chutná. A Eva se odvážíla vyzkoušet tibetský čaj s máslem. Myslím, že to bylo naposledy :-). Ještě jednou se procházíme až do ulice, kde jsme ráno snídali. Hned vedle jsme si totiž všimli nějaké kanceláře, která má cosi do činění s pasy. Měli jsme záslusk na razítko do našich cestovních pasů, ale nakonec jsme se nedovázili někoho oslovit, takže jsme pokračovali dál. Ve stánku jsme koupili manga a vydali se směrem ke guesthousu. Tam se chceme taky navečeřet, ale místo toho omylem vlezeme do přilehlé korejské restaurace. Po zkušenostech se stravou při cestování s Korean Air ji velmi rychle opouštíme.

Pochopíme, že ke guesthousu patří jen jeden promočený stůl hned vedle miniaturní kuchyně. Především Liborovi se tady moc nelíbí, takže si jen objednáme snídani na ráno a znovu se vrátíme do centra a hledáme vhodný podnik. V jednom to vypadá docela slušně, ale komunikace s obsluhou je tristní, takže jdeme o několik domů dál. Nakonec se usadíme v restauraci v patře, kde je obsluha velmi příjemná, výběr jídel slušný, ceny standardní, výhled ucházející. Dokonce vidíme i do kuchyně, jak se tam plete čtyři až pět mladých kluků kolem pánví. Jídlo bylo velmi chutné a když si k vedlejšímu stolu přisedli i tři mniši, bylo nám jasné, že jsme zvolili správně.

Na pokoji u holek zase trochu popijeme, pobavíme se u indických telenovel (taková Šeherezáda je proti tomu na Oscara) a jdeme na kutě.

Den 14 | pátek 15. července

Přejezd do Amritsaru

V noci i ráno prší. A to pořádně. Nezdá se, že by měl dešť jen tak ustát. Pěší výšlap s plně naloženými bágly není zrovna příjemná představa ani normálně, natož v téhle slotě. Snídani nám přinesli k holkám na pokoj, kde si užíváme poslední chvíle na suchu. Pak balíme do pláštěnek všechno, co se dá, a odvážně se vydáváme do prudkého stoupáku vedoucího do centra. Na zastávce státních autobusů, kde je možné se před vlezlým deštěm schovat, shodně konstatujeme, že nejsme až tak mokří, jak jsme se obávali.

Autobus přijíždí po pár minutách. Něco takového by u nás nikdy nepustili na silnici, je to rachotina, která snad pamatuje britskou kolonizaci. Ale hlavně že to jede. Vyjíždíme opět na minutu přesně, navíc nás překvapí průvodčí s přenosným digitálním strojkem na jízdenky, takovou techniku bychom nečekali. Lístek do Pathankotu vyjde na 113 rupií, měly by to být 3-4 hodiny jízdy. Bohužel je to „obyčejný“ autobus, takže pořád staví. Na zastávkách i mimo, prostě tomu, kdo zrovna potřebuje nasednout. V Dharamsale na nádraží absolvujeme půlhodinovou pauzu, s úderem jedenácté město definitivně opouštíme. Prší, prší, jen se leje... Přestává asi za hodinu. A poznáváme další tvář Indie – sytě zelená rýžová pole a terasy. Během cesty se nic zvláštního nestalo, jen byla o něco delší, než jsme doufali. Pathankot je milionové město, už na jeho okraji bylo jasné, že přelidněné a přeplněné auty. Průvodčí nás vypouští ze své péče asi sto metrů od autobusového nádraží, dovnitř se prý nezajíždí. Je těsně před třetí hodinou.

Na nástupišti hledáme ten správný štafl pro odjezdy do Amritsaru. Jen k němu dojdeme (je samozřejmě na úplném konci), halekají na nás, jestli jedeme právě tam. Když přikývneme, nahánějí nás do přistavené staré herky, prý si máme pospíšet. Sotva naházíme na zadní sedačky bágly a všichni nastoupíme, autobus se rozjede. Tak to byl teda fofr. Takhle rychlý přestup jsme ještě nezažili. Mladý průvodčí nás zkásne celkem o 295 rupií, což je divné, protože tahle částka není dělitelná čtyřmi. Ale hlavně je to málo, takže to neřešíme. Namísto úhledně vytištěné účtenky dostává Jana vysoký štos papírků s různými nominálními hodnotami. Dalším rozdílem oproti autobusu z McLeod Ganj je, že tenhle je skoro plný, sedí se po třech a je tu míň místa na nohy. Podstatně horší ale je, že řidič je zřejmě maniakální vrah. Bud' si před jízdou něco šlehnul nebo ten autobus ukradl, jinak si to neumíme vysvětlit. Předjíždí všechny a za jakýchkoli okolností. Vzhledem k tomu, že se v Indii při předjíždění troubí, náš klakson je v permanentě. Jeden protijedoucí osobák málem skončil ve škarpe. Mají nás čekat asi tři hodiny divoké jízdy, to si tedy užijeme. Ostatně před pěti lety byly autobusy naší snad jedinou negativní indickou zkušeností. Na příští zastávce vystupuje skupina několika žen, které něco hlasitě mrmlají – napadá nás, jestli nevystoupili právě kvůli šílenosti šoféra. Možná si i někomu stěžovali, protože vzápětí k nám nastoupí vysoký muž s turbanem, ze kterého se vyklubou revizor. A najednou jako by řidiče vyměnili, jedeme pěkně v klidu, pomalu, předjíždíme jen ty skutečně pomalé. Očima prosíme kontrolora, aby s námi zůstal až na konečnou. To se bohužel nestane. A dlouho nevydrží ani druhý revizor, který se překvapivě zjevuje po dalších kilometrech zběsilé jízdy. Na nejbližším nádraží odbíhají Libor s děvčaty na záchod, protože v Pathankotu nebyl na tuhle důležitou záležitost vůbec čas. Nikdo z nás ale neví, jak dlouho se tady zdržíme. Libor je zpátky za chvíli, ale holky zatím nikde. A náš autobus se pořád posouvá dál a je otázka, zda nás holky vůbec najdou. Nakonec ale všechno dobře dopadne a pokračujeme v plném počtu.

I v Amritsaru nás vyhazují mimo nádraží, prostě uprostřed neuvěřitelně rušné silnice, kde už číhá pořádná smečka rikš. My je ale odbýváme, chceme si někde v klidu promyslet, kam se necháme zavézt. Dojdeme tedy k asi 200 metrů vzdálenému nádraží. I tady se nám hned vnucuje řidič. Po krátké poradě mu oznamujeme, že se chceme dostat ke Zlatému chrámu. Chce čtyři sta, čímž si u nás vyslouží leda tak výsměch a t'ukání na čelo. Rezolutně mu sdělujeme, že dostane maximálně stovku, jinak ať se pakuje. Po chvíli remcání mu stovka stačí. Naštěstí má velkou rikšu, takže do ní celkem pohodlně naskládáme veškerou bagáž.

Krásným městem AMRITSAR rozhodně není. U chrámu se vzhled ulic aspoň trochu zlepšuje, ale i tak to není něco, po čem by člověk zrovna prahnul. Nejmarkantnější změnou oproti jiným částem Indie, ve kterých jsme byli, jsou lidé. Sikhové. Zřejmě díky tomu, že jedí maso, jsou výrazně mohutnější, vyšší a silnější, než ostatní Indové, kteří jsou z velké části vegetariáni. A samozřejmě se i jinak oblékají, nejvýraznějším znakem jsou turbany. A plnovous. Upřímně řečeno z nich jde na první pohled trochu strach. Přitom jsou prý jedněmi z nejpřátelštějších a nejdružnějších lidí na světě. A také jsou pohostinní a tolerantní v otázce náboženství – například do jejich chrámů smí vstoupit kdokoli. Snad je to tedy z naší strany zatím jen jakási obava z neznámého...

Libor s Janou se vydávají hledat ubytování, my s Evou hlídáme bágly. A jsme středem pozornosti. Kdokoli kolem nás projde, se na nás aspoň podívá, velmi často přímo civí. Zatím jsme tu žádné jiné bílé tváře neviděli, takže jsme tu zřejmě za exoty – připadáme si jako v ZOO. Evě po chvíli radím, ať si přes odhalené nohy aspoň přehodí mikinu. Na místě, kde čekáme, lítá asi miliarda much. Ti dva už jsou pryč docela dlouho a stmívá se. Začínáme být trochu nervózní. Když konečně hledači noclehu dorazí, dozvídáme se, že přímo v chrámu, kde by se mělo dát spát, to ani nezkoušeli, všechny hotely kolem byly buď plné nebo drahé. V jednom (Hotel Comfort) se jim podařilo usmlouvat pokoj pro čtyři za sedm set rupií, a to jen díky tomu, že není sezóna (v LP píšou, že ideální doba pro návštěvu je v období říjen – březen, kdy tu neprší). Hotel je jen pár desítek metrů od chrámu, takže to nakonec dopadlo dobře. Poprvé se setkáváme s tím, že po nás chtějí platit předem.

Na večeři se nabízí dvě možnosti – buď malé venkovní jídelny, nebo klimatizované restaurace. Jídelny mají poměrně omezený výběr a navíc některým z nás začíná indické jídlo trochu lézt krkem, takže to vyhrála druhá varianta, která nám v tomto konkrétním případě něčím připomínala restauraci Ideal, do které jsme před pěti lety chodili v Bombaji.

ZLATÝ CHRÁM je přístupný neustále, takže se jdeme podívat, jak vypadá osvětlený. Je ale potřeba splnit několik podmínek. V první řadě se zout a boty nechat na místech k tomu určených. Není potřeba se bát, u okýnka dostanete žeton s číslem přihrádky, do které byly uschovány. Pak potřebujete pokrývku hlavy. S čepicí nebo kloboukem neuspějete, ideální je šátek. Pokud nemáte, buď ho dostanete u vchodu nebo si ho můžete koupit za deset rupií v některém z přilehlých krámků – aspoň vám zůstane něco na památku. A třetí podmínka – před vstupem musíte projít vodou, která je připravená v nádržkách podobných těm, které překonávají atleti při běhu na 3 000 m překážek. I když budete bosí, stejně se vás stráž u vchodu zeptá, kde máte boty. Stačí ukázat na úschovnu a pustí vás dál.

Komplex má čtvercový půdorys, jehož hrany tvoří bílé budovy, podloubí a tzv. parikrama (v podstatě chodník) z bílého mramoru. Uprostřed se nachází vodní nádrž a Zlatý chrám – nejposvátnější stavba sikhů. Celý den slyšíte z amplionu modlitby a dokonce je k dispozici i velkoplošná obrazovka s projekcí jejich textů. Panuje tu zvláštní atmosféra a už se těšíme, až si ji zítra vychutnáme plnými doušky, plánujeme tu totiž strávit většinu dne. Po krátké obhlídce se procházíme ještě parkem, který chrám obklopuje. Když Libor s Janou sháněli ubytování, narazili na stánek, ve kterém prodávali kolu za pět rupií. Ted' jsme se k němu dostali taky, ale byl zavřený. V sousedním prodávali za pár rupek ledový čaj a kafe, tak jsme si zatím dali aspoň to s tím, že snad zítra dojde i na kolu.

Den 15 | sobota 16. července

Amritsar

Eva se necítí dobře, takže na snídani odcházíme ve třech. Chceme vyzkoušet zase něco jiného, vplouváme tedy do čisté klimatizované restaurace jen kousek od té, kde jsme včera večeřeli. Sedí tu dánští manželé středního věku, zřejmě v Amritsaru skutečně nejsme jediné bílé tlamy. A bohužel se o tom po chvíli přesvědčíme dost razantním způsobem. Do podniku totiž vtrhne skupina asi deseti Poláků, která dokonale naruší dosavadní klidnou atmosféru.

Jsou nesmírně hluční, jejich vedoucí zájezdu bezohledně předčítá velmi nahlas skoro celý jídelní lístek a překládá ho do polštiny. Snažíme se jim věnovat aspoň významné nepřijemné pohledy, ale naprosto nás ignorují. Dojíme (Jana si nechává část zabalit s sebou) a odcházíme.

Evu najdeme v o něco lepším stavu, balíme a jdeme se odhlásit z hotelu. Nezapomenou po nás chtít zaplatit kafe a čaj, které jsme si objednali na pokoj. Prý 143 rupií. To se nám zdá hodně podezřelé, takže se Jana ptá, kolik stojí jeden nápoj. Dvacet rupií. V tom případě tady něco nesedí. Recepční vysvětluje, že se k tomu musí připočítat 10% daň. To ovšem podle nás dává dohromady 88 rupií, nikoli 143. Chlapec chvíli zápasí s kalkulačkou a nakonec musí uznat, že je to skutečně osmaosmdesát. Inu, zkusil to. A zkouší to na nás i dva pikolící, kteří se ledabyle opírají o recepční stůl – chtějí spropitné. Ptáme se, za co by to jako mělo být. Za servis. To se nám snad jenom zdá. Ukazujeme na dvanáct rupií, které nám recepční vrací ze stovky za nápoje, že si to mají vzít jako dýško. Nechali jsme si tady uložené bágly, tak doufáme, že nám s nimi za trest něco neprovedou.

Konečně se po absolvování všech povinných kroků dostáváme do areálu chrámu za bílého dne. Bílá je vůbec dominantou tohoto místa. Světlo odrážející se od všudypřítomného světlého mramoru člověka doslova oslepuje. Libor má rozbité sluneční brýle, takže se musíme dělit o moje. Pořád nás překvapuje, jak málo je tu cizinců. O to větší zájem je o nás. Snad každý se na nás aspoň podívá, spousta lidí (především mladých) se s nám fotí nebo si pokoutně a strašně „nenápadně“ fotí aspoň nás samotné. S takovým zájmem jsme se ještě nesetkali. Střídavě se procházíme nebo odpočíváme ve stínu podloubí. Občas k nám někdo přijde a jen tak nám řekne, že se třeba můžeme jít občerstvit do zdejší jídelny nebo navštívit místní muzeum. Je celkem příjemné, že se o nás takhle starají. A propos jídelna. Z té vychází hluk, jako když vězni stávkují boucháním příbory do plechových talířů. Vevnitř jsme nebyli, ale při pohledu zvenčí se zdálo, že je tam opravdu slušný frmol. My si vystačíme s kolou za pět rupií, na kterou jsme tentokrát měli štěstí, i když její získání obnášelo nepřijemnou tlačenicí s lačnými Indy, kteří prostě fronty neuznávají. Jen mi pořád trochu vrtá hlavou, proč ji prodávají tak levně, na tom přece nemůžou vydělat. Pochybnosti ještě trochu prohloubí Jana, když se svěří, že jí z té koly nějak divně bolí břicho. Ale stále doufáme, že je to nějakým způsobem dotovaná cena pro poutníky.

Z chrámu si odskočíme na pozdní oběd v nově otevřené, čisté a klimatizované restauraci a Jana si pořizuje asi 114 náramků, přičemž se snaží svou útratu rovnoměrně rozdělovat mezi co největší počet obchůdků. Vracíme se především proto, abychom se podívali přímo do samotného Zlatého chrámu. Ne že by se do něj teď večer linula menší fronta než přes den, ale je aspoň o něco chladněji. K chrámu vede mramorový chodník rozdělený zlatým zábradlím na tři části – dvě směrem dovnitř, jedna je určená pro ty, kteří se z chrámu vracejí. Je tu hlava na hlavě, tělo na těle. Eva to hned ze začátku vzdává a ani se jí nedivíme. Nicméně my zůstáváme a necháváme se vtlačit do davu. A není to zrovna příjemné. Předpokládáme, že jsme v celé frontě jediní s odlišnou vírou. Někteří lidé kolem nás se hlasitě modlí spolu s mužem, který tak činí uvnitř chrámu a jeho hlas je reproduktory vysílán po celém areálu. Jednou za čas pustí ochranka vepředu další várku a v tu chvíli nastává tlačence. Jeden starší muž se velmi nevkusně lepí zezadu na Janu, která si to nenechá líbit a pouští ho před sebe. Když jsme asi v půlce, zřejmě nastává vyvrcholení modlitby. Fronta se vůbec nehýbe, z chrámu nikdo neodchází. To trvá snad dvacet nekonečných minut. V tu chvíli asi nás všechny přepadá pocit úzkosti nebo něčeho podobně negativního. Nemůžete tam ani zpátky, ze všech stran se na vás někdo tlačí, do ucha zní modlitba, která od někoho působí až trochu fanaticky, dobře víte, že tu snad každý nosí kudlu (ženy nevyjímaje). Částečnou úlevu přináší posun fronty, na který čekáme jako na smilování. Když se konečně dostaneme dovnitř chrámu, jen velmi zběžně si prohlédneme jeho přízemí (zaujmu například zlaté větráky na stropě – tedy ono je tu vlastně úplně všechno zlaté) a mizíme pryč. Fakt to nebyl příjemný zážitek. To Evču prý místní vykrmovali jako zvířátko v zoologické zahradě. Pevně doufáme, že ji něčím neotrávil.

Už je devět hodin, vlak nám jede těsně před půlnocí. Naposledy tedy opouštíme chrám a jdeme si dát na rozloučenou mangové shaky do restaurace připomínající Ideal. Bohužel se tu poprvé setkáváme s tím, že shake není z čerstvého ovoce, ale z prášku – no fuji! Ta cena (35 Rp) nás měla varovat. Nejvyšší čas tohle město opustit. Na hotelu vyzvedáme bagáž, ve které podle zběžné kontroly nic nechybí. Recepční si ale nedá pokoj a chce po nás 180 rupií za úschovu. Jana mu důrazně vysvětluje, že by se takhle neměl k hostům chovat a všichni hrdě odcházíme středem. Před hotelem už na nás čeká rikša, kterou jsme si chvíli předtím odchytili. Za 125 rupií nás

odveze na vlakové nádraží – ani nijak nesmlouváme, přijde nám to fér. A následně zjišťujeme, že je to pořádný kus cesty, takže si ty peníze skutečně zaslouží.

Na nádraží nás čeká klasika, kterou už známe z minulé cesty – hala, ve které není nic než podlaha posetá ležícími cestujícími. Bohužel nikde nevidíme žádnou informační tabuli s odjezdy a příslušnými čísly nástupišť. Zatím je čas, takže vplouváme do čekárny pro třídu „sleeper“, kterou jedeme. I tam už se lidé válejí po zemi, na sezení není šance. Do rohu skládáme bágly, roztahujeme deku a sedáme si aspoň na ni. Vedle nás sedí zřejmě manželský pár, který nám není moc sympatický, ale jen do chvíle, než z jiných sedaček vyžene nejspíš své děti, zasedne jejich místa a svá původní přenechá nám.

Dorazí starší pán, který do velké knihy zapisuje všechny cestující. My máme jízdenky koupené přes internet už z Česka (197 rupií na jednoho), takže mu předáváme vytištěnou elektronickou jízdenku a on už si poradí sám. Ptáme se, z jakého nástupiště obvykle odjíždí Hirkund Express – prý ze druhého nebo třetího. Paní hlasatelka všechny informace sděluje ve třech jazycích, naštěstí je jedním z nich i angličtina. Nicméně zatím hlásila asi osmkrát, že se blíží jakýsi rychlík. Teprve po půl dvanácté zaslechne „Hirkund“, takže zpozorníme. Páté nástupiště nás trochu překvapí, ale když to říká... Na peroně už čekají davy, přes které se ani nejde dostat někam dál. Nejsou tu nikde obrazovky nebo aspoň cedule označující, kam který vagón přijede, takže bude docela zajímavé ten náš (S8) najít. Nakonec to ale tak strašné nebylo, museli jsme ujít asi jen padesát metrů. Obsadili jsme rezervovaná horní a prostřední lehátka a připravili se na kutě. Ve vlaku je horko, takže ani není potřeba vybalovat spacák. S půlhodinovým zpožděním a budíkem na sedmou vyjíždíme směr Dillí.

Den 16 | neděle 17. července

Dillí

Nevím, jak ostatní, ale já se ve vlaku kupodivu i docela vyspal. Občas někdo vyrušil – neuvěřitelně chrápající cestující ze spodního lehátka, prodavači čaje a jídla, ale jinak to byla poměrně hladká a klidná cesta. Jen by nemuseli vypínat ty větráky u stropu. A ráno s překvapením zjišťujeme, že i záchody tu mají čisté, dokonce i voda teče. Na New Delhi Train Station přijíždíme skoro na minutu přesně, což je vzhledem k půlhodinovému zpoždění při odjezdu celkem obdivuhodné. Před nádražím se samozřejmě srocují taxikáři a rikši, ale chtějí přemrštěné částky. Až jeden stařík s dodávkou nakonec slyší na dvě stě rupií za odvoz na českou ambasádu, za jejíž branou máme chut' olíbat českou zem.

Andrea si vyslechne některé naše historky a zážitky a připraví nám bohatou snídani. Mně se při ní bohužel podaří rozbít jeden z talířů ze servisu. Snad nebyl opravdu po babičce, jak se mi snaží všichni namluvit. Po celém dni v Amritsar u jízdy vlakem bez větrání jsme upatlaní a zpocení jako s prominutím prasata. Sprcha je tedy nezbytností a hned po ní následuje spánek. Neumíme si představit, jak bychom to zvládli bez azylu u Andrey. Představa, že přijedeme ráno zpocení vlakem, pak trávíme celý den v parném Dillí a následně nastoupíme do letadla, je přílišná. Andreo, díky! :-)

Po příjemném odpočinku se opět malou dodávkou vypravujeme do starého města. V plánu máme mešitu Jama Masjid, možná Červenou pevnost a hlavně nějakou tu tržnici na poslední nákupy. Andrea nás trochu varuje, že v mešitě měla vřdycky nějaký problém s personálem. A nás neminul taky. V první řadě nám řidič nezastavil u mešity, ale u nějaké podivné tržnice, kterou jsme museli projít. Před mešitou jsme se spořádaně zuli a boty jsme si vzali s sebou. Nějaký chlapík na nás začal halekat – my měli za to, že kvůli tomu, že boty nenecháváme před vchodem. Libor se tedy do něj pustil a ukazoval na jiné návštěvníky, kteří postupovali stejně jako my. Vzápětí se ho snažil další člen ochranky zarazit a odsunout zpátky. Pak jsme si uvědomili, že možná křičeli kvůli šortkám. Nicméně jejich reakce nám přišla tak zbytečně hysterická, že jsme se obuli, otočili a odkráčeli pryč. At' si tu svoji mešitu strčí někam. Tím automaticky padla i Červená pevnost, na nic takového už nemáme náladu. Procházíme přílehlou ulicí Chawari Bazar Road, u které jsme předpokládali, že bude zároveň i tržnicí, ale vůbec se nám tu nelíbí. Začínáme být otrávení. Možná na nás dolehla únava a horko. Možná je to tím, že Dillí fakt není hezké město. Možná je to kontrastem mezi tím nádherným poklidným severem a tímhle špinavým chaosem. Možná je to všechno dohromady. Každopádně už chceme koupit jen nějaké koření a pryč odsud.

Propleteme se až na Chandni Chowk Road, kde jsme opět předpokládali aspoň něco na způsob tržnice, ale ani tady není moc o co stát. Skočíme si aspoň na malou svačinu a zkusíme najít trh s kořením, který by měl být někde za rohem. Prý je ale dneska zavřený. Jeden slušně vypadající pán se nás ale ujímá s tím, že nás zavede do obchodu, kde si budeme moct koření koupit. Skutečně nás tam zavede, dostaneme i přednášku o různých druzích koření, můžeme si k nim přičichnout... Má to jen jeden malý háček – ceny tu mají podstatně vyšší než jsme viděli v jiné části Dillí. Vysvětlují nám, že například u koření na čaj masala záleží na poměru jednotlivých surovin, které jsou různě drahé. Je nám hloupé jen tak odejít, takže si po jednom pytlíku kupujeme. Hned vedle jsou další krámký s kořením, ale už ani nemáme chuť jim věnovat větší pozornost. Dorazí nás, když se u chodníku válejí nehybná těla dvou mladíků, kolem kterých lítají mouchy. Nezdá se, že by jevila jakékoli známky života. Ale tady je to každému úplně jedno.

A do toho všeho jsme se dočkali monzunové spršky. Schováme se ve značkové prodejně Reebok, kde nás zaujmou 40-50% slevy. Něco málo tu utratíme a mezitím přestane pršet. Potřebovali bychom si koupit vodu, ale kupodivu je to na téhle ulici velký problém. Prodávají tu leccos, ale vodu nikde nevidíme. Až po poměrně dlouhé době se konečně dočkáme. A hned naproti spatříme chrám konzumu – McDonald's. Konzum nekonzum, bereme ho útokem. Snad i na truc. A pak šupky dupky „domů“. Domlouváme se na sto padesáti rupiích a shodou okolností má rikša zapnutý taxametr, takže se aspoň dozvíme, o kolik je tu přeplácíme. Skončíme na osmdesáti, tedy více než polovině, což mi nepřijde zase tak hrozné.

Balíme, sprchujeme se, spíme, budík řve v půl druhé ráno. Andrea ještě pracuje, takže máme možnost jí ještě jednou poděkovat a rozloučit se. Její řidič nás opět odváží na letiště, odkud ve 4:45 odlétáme s Turkish Airlines do Istanbulu.

Den 17 | pondělí 18. července

Návrat

Ohledně jídla byl tenhle let trochu zklamáním. Krátce po vzletu jsme dostali sendvič a teprve necelé dvě hodiny před přistáním došlo na snídani. S oběma předchozími lety se to nedalo moc srovnat. Jinak byl ale let hladký, letadlo úplně nové, technicky asi ještě o kousek dál než při cestě sem.

V Istanbulu máme mezi lety asi šest hodin, které nechceme trávit posedáváním na letišti, takže se vydáváme do města. Obsluha v metru nám velmi ochotně radí a pomáhá dostat z automatu správný počet žetonů. Metrem a tramvají cestujeme takřka hodinu do samotného centra. Kromě Evy jsme v Istanbulu už všichni ostatní byli, takže to pojmáme jen jako takový lehký relax. Navštívíme Modrou mešitu, projdeme se po hlavní třídě a dáme si něco malého k snědku. Pak zase zpátky na letiště. Ač trvá let do Prahy míň než polovinu oproti letu z Dillí, catering je teď podstatně lepší. Krátce po sedmnácté hodině přistáváme na ruzyňském letišti.

Tuhle cestu bych asi označil jako výživnou. Byla náročná, někdy až drsná, ale bohatá na zážitky. První polovina byla skvělá – nádherná příroda, milí a příjemní lidé, kláštery, atmosféra... Těžko se dá tohle všechno popsat. Pokud jste jen trochu dobrodružné povahy, můžeme Ladak a další přilehlé oblasti vřele doporučit. Druhá část už tak dokonalá nebyla, některé možné důvody jsem se snažil vypočítat v předešlé kapitole. Asi si od té „echt“ Indie zase na pár let odpočineme. Ale i tak zůstává v našich srdcích zapsaná hodně hluboko. Je prostě neuvěřitelná...